

Konfliktkaosaker i en barnevernkontekst

En undersøkelse av hvordan barnevernsarbeidere i første linjen opplever møtet med familier hvor foreldrene er i høykonflikt.

Britt Mari Sægrov
VID vitenskapelige høgskole
Oslo

Masteroppgave
Master i familierterapi og systemisk praksis

Veileder: Jan Stokkebekk
Antall ord: 24462
30.05.18

Sammendrag

I denne studien har jeg ønsket å belyse hvordan barnevernsarbeidere kan oppleve arbeidet med familier som lever med høykonflikt. Problemstillinger var: ”Hvordan opplever kommunalt ansatte barnevernsarbeidere møtet med familier hvor foreldrene er i høykonflikt?”

Forskningsspørsmålene jeg har benyttet:

- Hvordan opplever barnevernsarbeiderne møtet med høykonfliktfamilier?
- Hvilke forståelser har barnevernsarbeiderne av sin rolle, i en barnevernkontekst, i møte med høykonfliktfamilier?
- Hvordan forstår barnevernsarbeiderne målsetning for samarbeid og endringsprosessene i høykonfliktfamiliene?

Studien har som mål å diskutere funnene opp mot tidligere forskning og teori på området, med et hovedfokus på systemteori. For å svare på spørsmålene har jeg foretatt semistrukturerte intervjuer av seks kommunalt ansatte barnevernsarbeidere, representert ved begge kjønn og fra ulike kontorer. Til behandling av dataene har jeg brukt Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) og har kommet frem til følgende hovedfunn:

1. Konfliktkaosaker som skaper usikkerhet omkring barnevernets mandat.
2. Drevet inn i en konflikt hvor sannheten ikke finnes.
3. Fravær av tiltak som virker og ansvarsfordeling som løsning.

Mine intervjupersoner opplevde arbeidet med foreldre i høykonflikt som frustrerende på mange områder. De viste til en usikkerhet omkring hvorvidt barnevernets mandat favner høykonfliktsakene. I de sakene barnevernsarbeiderne opplevde foreldrerelasjon preget av konflikt som den største risikofaktoren, ble foreldrenes omsorgsutøvelse vurdert som god nok i de fleste tilfeller. Foreldresamarbeid ble ansett som et anliggende for familievernet.

Utfordringen ble å balansere mellom barnevernlov og barnelov, det ene tilhører barneverntjenesten og det andre familievernet og domstolene. Høykonfliktsakene ble beskrevet som oppslukende, energitappende og fastlåste. Barnevernsarbeiderne beskrev en type foreldre som kom med gjensidige beskyldninger og forsøkte å alliere. I de rene konfliktsakene, dvs. de sakene hvor foreldrekonflikt var den primære risikofaktoren, hadde barnevernsarbeiderne i stor grad gitt opp å avdekke hva som var sant i de motstridende

beskyldningene fra partene. Den overordna opplevelsen var en følelse av å bli fanget i midten av konfliktkaoset. Det var en forståelse av at barna tok skade og ble fanget i konfliktens midte likt barnevernsarbeiderne. Intervjupersonene opplevde frustrasjon over å ikke kunne tilby tiltak som endret situasjonen for barna. I studien fremkommer det fortellinger om maktesløshet, opplevd manglende kompetanse og en frustrasjon over systemet som helhet.

Jeg har diskutert utfordringene barnevernsarbeiderne beskriver med et systemisk blikk. Systemteorien, slik jeg ser det, gir muligheter for å rekonstruere forståelsen og utvide forståelsesrammen for arbeidet med høykonfliktsaker i en barnevernkontekst. I studien beskrives to måter å utvide forståelsen på. Den ene ved at blikket løftes opp fra å se på barnevernsarbeideren som maktesløse, foreldrene som ubevegelige og tiltak som ikke virker. Over til et overordna perspektiv hvor de tre delene sees på som ett system uten endringsfremmende strategier, men hvor endring kan forekomme ved å se utenfor systemets etablerte forståelsesramme. Det andre er å se bort ifra idéen om foreldrehjennene som to vurderingsenheter og gå over til å se på begge hjem som en helhet. Fra et metaperspektiv kan konfliktens betydning bli redusert, til fordel for foreldresamarbeid med barnet i fokus.

Forord

Først vil jeg takke barnevernsarbeiderne, som i sin travle hverdag har satt av tid til å snakke med meg. Jeg håper at jeg har klart å presentere deres syn på høykonflikt på en måte dere kan stå inne for.

Takk til min veileder Jan Stokkebekk, for dine refleksjoner og innspill. Du har inspirert meg til å gå videre når jeg har stått fast.

Takk til klasselærer og veileder på metodedelen Lennart Lorås. Setter pris på humoren din, raske tilbakemeldinger, stort hjerte og engasjement for alle i kassen!

Takk til mammo og min mann, fordi dere gjentar historier om meg som en person som aldri stopper halvveis i bakken, men som alltid fullfører. Takk til tante Britt, som fortalte historier om meg, som en person med et sterkt intellekt – hvil i fred tante Britt. Dere tre har gitt meg kraften til å gjennomføre dette studiet.

Takk til venner, kollegaer og utvida familie for heiarop!

Og til sist en kjempeklem til Vilde og Tuva, som har holdt ut med at mamma ofte har vært fraværende under masterstudiet. Nå skal det hoppes i sjøen og på trampoline!

Vassøy 21.05.18

Britt Mari Sægrov

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling	7
1.2 Relevans for familierapifeltet	8
1.3 Begrepsavklaringer	8
1.4 Avgrensning	9
1.5 Studiens oppbygging	9
2 Teori	10
2.1 To instanser og lovverk	10
2.2 Konfliktbegrepet og familiemedlemmene	11
2.2.1 Høykonflikt – et begrep	12
2.2.2 Barn i foreldre- og lojalitetskonflikt	13
2.2.3 Familien og konflikt i et samfunnsperspektiv	13
2.2.4 Diagnose og foreldrekonflikt	14
2.3 Mandatet- utredning og problemløsning	14
2.4 Systemteori	15
2.4.1 Sirkularitet	16
2.4.2 Kontekst og barnevernkontekst	17
2.4.3 Punktuering	17
2.5 God nok omsorg	18
2.6 Rett hjelp til rett tid	19
2.7 Makt og diskurs i barnevernkontekst	20
2.8 Forandring og fastlåsthet	21
2.9 Sannhet en konstruksjon og å ikke vite	22
2.10 Gjennomgang av tidligere forskning	23
2.10.1 Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse	23
2.10.2 Barnevernssaker med foreldrekonflikter	24
2.10.3 Barnevernsarbeideres erfaringer med høykonfliktfamilier ved samlivsbrudd	25
3 Metodologi	26
3.1 Fenomenologisk- hermeneutisk vitenskapsteoretisk ståsted	26
3.2 Kvalitativt tilnærming	27
3.3 Analysemetode: Interpretative Phenomenological Analysis	28
3.4 Kvalitativt forskningsintervju	28
3.5 Utvalg og rekruttering	29
3.6 Utforming av intervjuguide	30
3.7 Gjennomføring av intervjuene	31
3.8 Transkribering	32
3.9 Analyse	33
3.10 Validitet og reliabilitet	35
3.11 Kritikk til metoden og begrensningene ved min tilnærming til den	36
3.12 Å arbeide med egen forforståelse	37
3.13 Forskning på eget felt	38
3.14 Etske hensyn	39
4 Presentasjon av funn	40

4.1	<i>Funn 1: Konfliktaosaker som skaper usikkerhet omkring barnevernets mandat</i>	41
4.1.1	Den vedvarende konfliktsonen	41
4.1.2	Folk som påkaller det verste hos hverandre	43
4.1.3	Barnelov vs. Barnevernlov	45
4.2	<i>Funn 2: Drevet inn i en konflikt hvor sannheten ikke finnes</i>	47
4.2.1	Maktesløst drevet fra skanse til skanse	48
4.2.2	Kontrolløren som legger fra seg sannhetsjakten	49
4.2.3	Vondt å være vitne til barns lidelse	50
4.3	<i>Funn 3: Fravær av tiltak som virker og ansvarsfordeling som løsning</i>	51
4.3.1	Riktig hjelp – den største utfordringen	51
4.3.2	Bakgrunn for konflikten, foreldrenes personlighet og mønstre	52
4.3.3	Selvrefleksjon og egen livserfaring	53
4.4	<i>Sammendrag</i>	55
5	Diskusjon	57
5.1	<i>Konfliktaosaker som skaper usikkerhet omkring barnevernets mandat</i>	57
5.1.1	Definisjonsmakt og punktuering	58
5.1.2	Sirkulær forståelse	59
5.1.3	God nok omsorg	60
5.1.4	Uklart mandat	61
5.2	<i>Drevet inn i en konflikt hvor sannheten ikke finnes</i>	62
5.2.1	Barnevernsarbeiderrollen med et systemisk perspektiv	63
5.2.2	Ekspertposisjon og den ikke-vitende holdning	64
5.3	<i>Fravær av tiltak som virker og ansvarsfordeling som løsning</i>	65
5.3.1	Mot en ny forståelse	66
5.3.2	Det lineære og det sirkulære landskapet	67
5.3.3	Ansvarspulverisering	68
5.4	<i>En systemisk mikroteori</i>	70
5.5	<i>Sammendrag</i>	71
5.6	<i>Implikasjoner for praksis</i>	72
5.7	<i>Kritikk av prosjektet</i>	72
5.8	<i>Videre forskning</i>	73
6	Avsluttende kommentarer	74
	Etterord	75
	Litteraturliste	76
	Vedlegg	82

1 Innledning

Da jeg arbeidet i NAV trivdes noen få sosialarbeidere med å ta imot de vanskelige casene på sosialhjelp, de i fullstendig kaos på alle nivå, jeg er en av dem. De sakene som andre forsøker å unngå, det er de sakene jeg har en spesiell draging mot. Dette er en påstand om meg selv jeg har tenkt på under arbeidet med denne studien.

Jeg søkte meg tilbake til barneverntjenesten for to år siden, etter ti års pause. Da var jeg utdannet familieterapeut og ble satt inn i et team hvor man skulle jobbe med foreldrekonfliktsaker. Bakgrunnen for at ledelsen initierte et slikt team var for å finne gode måter å arbeide på i sakene. Mange sykmeldinger og overbelasta saksbehandlerskuldre lå i kjølvannet av foreldrekonflikt. Kun tre av oss ville være medlemmer av konflikt-teamet, de andre ble med fordi de måtte. Vi fikk fulle saksporteføljer med konfliktsaker. Kollegaer som gav oss saker sa ting som, her er den verste saken jeg har hatt, lykke til...med et glis om munnen og et fandenivoldsk blick i øynene. Det som kanskje kunne virke avskrekkende på andre, særlig med den introduksjonen, gav ikke meg den følelsen. Følelsen jeg satt igjen med var at jeg var heldig, heldig fordi teamet skulle ut på eventyr.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstilling

Som følge av eventyret med konflikt-teamet er jeg blitt opptatt av foreldrekonfliktsakene, særlig de uløselige. De sakene som kan kalles høykonfliktsaker, hvor håpet om endring i et fastlåst system er nær sagt borte. Derav er temaet for dette prosjektet barnevernsarbeidernes opplevelse av familiene, hvordan de ser sin egen rolle i møtet og hva de tenker kan gi endring i høykonfliktfamiliene. Området av den kommunale barneverntjenesten jeg har undersøkt er tiltaksrettet saksbehandling. Under arbeidet med prosjektet har jeg funnet lite forskning på temaet, noe som legitimerer prosjektet. Mitt ønske er å kunne inspirere lesere til å bli med på min reise, samt at min egen praksis i felten kan endres.

Interessefeltet mitt har bunnet ut i følgende problemstilling:

Hvordan opplever kommunalt ansatte barnevernsarbeidere møtet med familier hvor foreldrene er i høykonflikt?

1.2 Relevans for familieterapifeltet

I artikkelen til Lawick og Visser, ”No Kids in the middle” (2015), finner en at arbeid med familier i høykonflikt er en av de mest utfordrende problemstillinger en kan ta fatt på i familieterapifeltet. Mange av de alvorligste sakene de har arbeidet med meldes til barneverntjenesten.

Arbeid med høykonflikt er arbeid i en relasjonell krig (Lawick 2016) og temaet mitt er således relevant for det systemiske fagfeltet. Nordhelle skriver i boka *Høykonflikt* (2016), rettet mot meklere, at man aldri kan bli utlært når det gjelder temaet. Nye tanker og metoder er kjærkomment i feltet. Hun er også klar på at stor grad av erfaring, egnethet og terapeutisk fokus må til for å kunne arbeide med denne type saker. Rød (2012) og Jevne (2017) har beredt grunnen i sine doktoravhandlinger ved å sette fokus på barnevernets arbeid i foreldrekonfliktsaker. Jeg forsøker i dette prosjektet å se med systemiske briller på barnevernsarbeideres opplevelse av møtet med saker hvor foreldrene er i høykonflikt.

1.3 Begrepsavklaringer

Hva en familie er har fått flere former i dagens samfunn enn tidligere. Generelt sett er det mindre vekt på ekteskap som samlivsform og vekst i forekomst av samlivbrudd (Knijn og Komter 2004). Intervjupersonene i denne studien snakker primært om foreldre som har gått i fra hverandre. Dette til tross har jeg benyttet meg av ordet familien i oppgaven og det har flere forklaringer. Ordet familie benyttes i barnevernloven (1992) og i saksbehandlingsrundskriv (2017). I forslag til ny barnevernlov, som per tid er ute til høring, presiseres det at innholdet i familiebegrepet er endret betraktelig fra grunnlaget nåværende lov er bygget på. Begrepene barnet og foreldrene benyttes i forslaget. Forslaget setter fokus på barnet som selvstendig individ, samt at barns behov for beskyttelse og omsorgssituasjon settes i sentrum fremfor oppholdssted (NOU 2016). Jeg velger likevel å benytte begrepet familie i studien. Dette for å være tro mot den juridiske kontekst barnevernsarbeiderne i studien omgis av og for å vise at alle involverte tilhører ett system. System i betydning at alle medlemmene, uavhengig av bosted, er juridisk bundet til, gjensidig avhengig av og påvirker hverandre.

Ordet høykonflikt blir benyttet i prosjektet. Jeg har valgt å vie en del av teorikapittelet til å se på bruken av ordet i litteraturen. Retningen innen familieterapifeltet som har fascinert meg i størst grad er den samarbeidsorienterte og Tom Andersens reflekterende prosesser, med hans

fokus på å undersøke betydningen folk tillegger ord (Andersen 2005). Det er derfor ikke tilfeldig at jeg har lagt vekt på å komme inn i ordet høykonflikt teoretisk og forsøke å forstå meningen den enkelte intervjuperson tillegger begrepet.

1.4 Avgrensning

Flere andre instanser arbeider med høykonfliktfamilier, eksempelvis familievernkontor, helsestasjoner, skoler, barnehager, barne- og ungdomspsykiatrien. Det kunne vært interessant å undersøke opplevelsene og tilnærmingene de ulike hjelpeinstansene velger å innta i møtet. Grunnet prosjektets begrensede omfang og mulighet for tidsbruk har jeg valgt å konsentrere meg om å intervju profesjonelle, med utgangspunkt i en avgrenset kommunal barnevernkontekst på 1. linjenivå.

1.5 Studiens oppbygging

I kapittel 1 redegjør jeg for valg av tema. Kapittel 2 inneholder relevant teori og forskning tilknyttet prosjektet. Tema for kapittel 3 er utgreiing av metodologi og praktisk gjennomføring av forskningen. Mot slutten av kapittelet belyses studiens reliabilitet, validitet, egen forforståelse og etiske betraktninger. I kapittel 4 presenteres relevante funn knyttet til studiens tema. Hovedfunnene diskuteres opp mot relevant teori og forskning i kapittel 5. Kapittelet avrundes med en redegjørelse for implikasjoner for min praksis og videre forskning. Til sist belyses studiens hovedelementer, slik de fremstår for meg, i kapittel 6.

2 Teori

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for relevant teori knyttet til temaet høykonflikt i en barnevernkontekst. Det vil bli redegjort for de juridiske rammene, relevante begreper, teori fra det systemiske fagfeltet, barneverntjenestens mandat, makt i en barnevernkontekst og sosialkonstruksjonisme. Teorien er valgt ut på bakgrunn av hva jeg var opptatt av da jeg utformet intervjuguiden, hvordan intervjupersonene reflekterte omkring spørsmålene og hvordan jeg med mine fortolkninger ønsker å belyse temaet grundigere. Etter det jeg har funnet, er det hittil gjennomført få forskningsprosjekter omkring barneverntjenestens møte med foreldrekonflikt og de presenteres mot slutten av kapitlet.

2.1 To instanser og lovverk

Barnevernets oppdrag i foreldrekonfliktsaker befinner seg i en gråson mellom to lovverk (Jevne 2017). Det er ikke barneverntjenestens oppgave å bistå foreldre som har uenigheter omkring samvær, foreldreansvar og fast bosted. Uenighetene favnes av barneloven (1981) og foreldrene kan søke bistand ved familievernkontorene (Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) 2006). Familievernet har et særlig ansvar for å følge opp barneloven, men barnevernet kan ikke unnlate å undersøke omsorgssituasjonen til barnet (Saksbehandlingsrundskrivet 2017). Det viser seg at barnevernets rolle og mandat fremstår uavklart i foreldrekonfliktsaker hvor det meldes bekymring for barns omsorgssituasjon (BLD 2011).

Mye av teorien omkring høykonflikt som presenteres i denne studien stammer fra meklingsfeltet. Familievernets mandat er blant annet å tilby mekling etter barneloven (1981). Barneloven er et privatrettslig domene, hvor foreldrene har ansvar for å utarbeide samværsordninger til beste for sine barn. Mekler skal innta en upartisk rolle, hvor partene betrygges på at mekler ikke sympatiserer med en av partene (Tjersland og Gulbrandsen 2010). Barnevernet på sin side: "Bekymringer for et barns livssituasjon må tas like alvorlig der barnets foreldre er i konflikt med hverandre, som der hvor barnets foreldre ikke er i slik konflikt" (BLD 2006, s.6). Mandatet til barnevernet tilsier at barnevernansarbeiderne skal innta en kontrollrolle hvor barnets omsorgssituasjon og foreldreskapet vurderes (Jevne 2017). Barne- og familievern skiller seg ifra hverandre i forhold til lovverk og forventninger til rolle. I familievernet forventes en nøytral rolle mellom partene i foreldretvistsaker, mens man i barnevernet foretar beslutninger som en form for tredje part i saken. Noen ganger skal

barnevernet ta side med en part i konflikten, dersom opplysningene som foreligger tilsier at det er til barnets beste (BLD 2013; Jevne 2017).

2.2 Konfliktbegrepet og familiemedlemmene

Ordet konflikt kan for de aller fleste inneha negative konnotasjoner, et ubehag som bør unngås. Ekeland (2014) argumenterer for at konfliktbegrepet kan konstrueres både negativt og positivt. Positivt på den måten at konflikt skaper endring fra noe til noe nytt, fremdrift og utvikling. Negative konflikter på den andre siden er destruktivt i sosiale relasjoner (Ekeland, 2014, s.11-15).

Vi kan snakke om konflikt når forskjeller mellom mennesker som er avhengige av hverandre, oppleves som uforenelige og truende i forhold til egne behov og interesser, og når det skapes spenninger og følelser fordi en av partene opplever at den andre benytter makt for å påvirke situasjonen til egen fordel. (Ekeland, 2014, s. 86).

En konflikt kan bli stor og vond eller liten og mindre viktig, alt avhenger av hvordan den enkelte involverte fortolker situasjonen og handler i forhold til det. Konflikter kan være på ulike nivåer fra individuelle konflikter til internasjonale konflikter, samt i ulike gradsforskjeller fra kalde/håndterbare til varme/krig. I mitt prosjekt vil jeg forholde meg primært til interpersonlige konflikter, det vil si konflikt mellom to eller flere parter (Ekeland 2014, s.88-95). Som i dette tilfellet foreldres innbyrdes kamp og hvordan barnevernsarbeideren forstår, samt agerer i forhold til denne.

I realistiske konflikter er fokuset hos partene på sak og løsning. Til forskjell har partene i ikke-realistiske fokus på person og hensikten er å såre den andre (Nordhelle 2006). Når mekler arbeider med høykonfliktpar vil partene forsøke å få tema bort fra sak og plassere mekler i en dommerrolle. I slike saker må fokus være på å få løst den interpersonelle konflikten før fokus igjen kan rettes mot sak (Ekeland 2010).

I barneverntjenesten favner foreldrekonfliktkategorien saker fra dårlig kommunikasjon og samarbeid foreldre imellom. Til mistanke om vold og overgrep hos en av foreldrene eller beskyldninger som ansees som falske i et fiendtlig forhold mellom foreldre (Birnbbaum og Bala 2010). En utfordring ved å sette merkelappen foreldrekonflikt på saker gjør at en snur fokus mot kommunikasjons- og samarbeidsproblematikk og bort fra omsorgssvikt (Jaffe,

Lemon, Poisson 2003). Informasjon om vold og rus i sakene kan fungere som trumfkort i behandling av konfliktsakene, det ligner mer på kjente kategorier i barnevernet og kan utløse virkningsfulle tiltak. Til forskjell fra ”rene” konfliktsaker som befinner seg i grenselandet og ansees som mer utfordrende å kategorisere som barnevern (Jevne 2012, s.25).

2.2.1 Høykonflikt – et begrep

I rapporten *Foreldrekonflikt* fra Folkehelseinstituttet (2015:3) velger forfatterne å starte sin utgreiing av høykonfliktbegrepet med utgangspunkt i artikkelen *Defining High Conflict* (Anderson, Anderson, Palmer, Mutchler og Barker 2011). Konfliktnivåene er satt skjematisk opp på et kontinuum fra lav/ moderat konflikt til to grader av høykonflikt på den motsatte enden. I beskrivelsen av høykonflikt er partene i kamp, flukt eller i krig. De ønsker ikke eller ser ikke behov for å endre seg selv. Ut av forholdet til behandler ønsker partene å få en potensielt alliert, anser denne som redningsmann eller inntrenger. Det emosjonelle klimaet er preget av fremmedgjøring, fiendtlighet, håpløshet og hevn. I forhandlinger driver partene med beskyldninger, fordreide oppfatninger, vegring mot å ta ansvar, emosjonell fiendtlighet, ingen felles forståelse, selvrettferdighet og er ute av stand til å trekke seg ut av konflikten (Anderson et al. 2011; Folkehelseinstituttet 2015:3, s.23).

Grethe Nordhelle benytter begrepet høykonflikt, som tittelen på boken utgitt i 2016. Hun ønsker ikke å komme med en presis definisjon av høykonfliktbegrepet, men uthever at det er et begrep som er blitt benyttet på det internasjonale meklerfeltet i flere år. I boka kritiseres den kriteriebaserte fremstillingen til Anderson et al. (2011). Hun fremholder at den ene partens evne til å håndtere utspill fra den andre part kan medføre økning eller reduksjon av konfliktnivået. I stedet setter hun kjennetegn som sterk avhengighet partene imellom, høyt nivå av fiendtlighet, maktmisbruk, store psykiske avvik og involvering av støttespillere (Nordhelle 2016, s.17).

Slik jeg ser det, er ikke kategoriene til Anderson et al. og Nordhelles kjennetegn så ulike. Det som skiller de to fra hverandre er epistemologiske motsetninger. I det ene tilfelle mener en å kunne kategorisere et fenomen og gjøre det generaliserbart. Mens man i det andre tar utgangspunkt i den enkelte sak, ser på den relasjonelle samhandlingen sirkulært og som unik.

2.2.2 Barn i foreldre- og lojalitetskonflikt

Konflikt er mer enn en kategori. Den har implikasjoner for de involverte og samspillet dem imellom. Folkehelseinstituttet (2012:2) fant i sin gjennomgang av internasjonale studier at foreldrekonflikt har negative konsekvenser for barn og ungdom. Konsekvenser for barn kan være dårligere psykisk helse og skoleprestasjoner, samt rusproblematikk. I hvilken grad barna blir påvirket avhenger av konfliktnivå, intensitet, hyppighet, hvorvidt konflikten blir løst, samt barnets evne til tilpasning og emosjonsregulering. Det fremheves også at foreldrekonflikter reduserer foreldrenes evne til å ivareta en god omsorgssituasjon til sine barn (Folkehelseinstituttet, 2012:2, s.2). Å bevitne krenkelsene og utmattelsen i en foreldrekonflikt sammenliknes med det å leve med mishandling og voldsutøvelse i familien. Risikoen for å utvikle vansker på sikt øker under slike oppvekstbetingelser (Kvelling 2015).

I litteratur omkring barnevernsarbeid knyttes lojalitetskonflikt til opplevelsen barn kan ha etter plassering i fosterhjem. Barnet må dele sin lojalitet mellom to ulike familier og dets opplevelse av tilhørighet blir splittet. Konflikten blir boende i barnet og kan medføre at barnet avviser fosterhjemmets forsøk på å gi omsorg (Bunkholdt og Kvaran 2015, s.282-283). Innholdet i lojalitetskonflikt mellom opprinnelsesfamilie og fosterhjem kan, slik jeg forstår det, overføres til barn som har to foreldrehjem å forholde seg til. I foreldrekonflikter trues barnets opplevelse av å få lov til å være glad i begge sine foreldre samtidig. Barnet blir stående i konfliktens midte og lojalitetskonflikten tar bosted i barnet.

Barnet har rett til å bli hørt og ha reell innflytelse i saker som berører det (BLD 2016; FNs barnekonvensjon artikkel 12). I forslag til ny barnevernlov, som er ute på høring, blir barnets rett til medvirkning fremhevet i større grad enn tidligere, også i form av partsrettigheter. Det vises samtidig til at barnet i det nye forslaget har rett til beskyttelse og god omsorg uavhengig av oppholdssted (NOU 2016). Med stor sannsynligvis vil barn få større rett til å uttale seg i egen barnevernssak i fremtiden og følgelig også i foreldrekonfliktsaker.

2.2.3 Familien og konflikt i et samfunnsperspektiv

Norske, finske og islandske par krangler mest av 22 studerte land i Europa. Noe som settes i sammenheng med at kjønnene i stor grad er likestilte og arbeidsoppgavene i hjemmet er noe man forhandler om. Kjønnenes roller er mer diffuse og menn ansees som like gode omsorgspersoner som kvinner (Fraser 1994; van der Lippe, Voorpostel og Hewitt 2014).

Fedre har økt sin involvering i barns liv, særlig gjelder dette middelklassen (Kalil, Mogstad, Rege og Votruba 2010). Likestilling i omsorgsrollen i tillegg til et samhandlingsmønster preget av høyere grad av konflikt medfører at konflikten opprettholdes, også etter et samlivsbrudd. Menn fra middelklassen har også større økonomisk armslag til å opprettholde konflikten ved hjelp av advokater og følgelig flere runder i meklings og rettslige instanser (Kvello 2015, s.366).

2.2.4 Diagnose og foreldrekonflikt

Langvarige konflikter er energitappende for foreldrene, noe som medfører at de ikke klarer å følge opp barnet slik de kunne ha gjort. Blant foreldre som er i konflikt over ett-tre år etter brudd, er det høy sannsynlighet for at en eller begge foreldre lider av psykiske lidelser, eksempelvis personlighetsforstyrrelser. I barnevernssaker med foreldrekonflikt kan man møte foreldre med vanskelig håndterbare og personlighetsforankrede samhandlingsmønstre. Samhandlingsmønstre som paranoide trekk, lett krenkbarhet, svak mentalisering og underregulering av emosjoner, opprettholder konflikten (Kvello 2015, s.367). Slik jeg forstår det tilhører et diagnostiserende fokus på foreldrene en lineær forståelsesmodell. Lineært i betydning av at en har funnet en årsak som gir negativt utslag (virkning). Et slikt syn skiller seg fra den systemiske tradisjon på flere punkt og redegjøres for under de påfølgende punkter.

2.3 Mandatet- utredning og problemløsning

Alle kommuner i Norge skal ha en barneverntjeneste. Barneverntjenestens mandat er, etter en bekymringsmelding, å undersøke omsorgssituasjonen til de barn som oppholder seg i kommunen og iverksette tiltak når vilkårene i barnevernloven er oppfylt (Saksbehandlingsrundskriv 2017). I barnevernloven (1992) kommer det frem av lovens formål, i kapittel 1, at barn som lever med skadelige omsorgsbetingelser skal få nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Kommunen forpliktes i barnevernlovens kapittel 3, å forebygge og avdekke omsorgssvikt og atferdsproblemer (Barnevernloven 1992). I dette tillegges barneverntjenesten en plikt til å klargjøre fakta i saken og iverksette tiltak etter det mildeste inngreps prinsipp (Saksbehandlingsrundskriv 2017).

Idealet innen dagens positivisme er at man skal innta en nøytral tilskuerposisjon, slik at data frigjort fra forutinntatthet kan fremskaffes. Faktabasert kunnskap presenteres som så objektive

bilder av virkeligheten, som mulig (Thomassen 2006, s.145). Med utgangspunkt i en lineær forståelsesmodell tilhørende, et positivistisk vitenskapssyn, skal en utrede. For deretter å sette diagnose eller avklare risikofaktorer omkring et barns oppvekstvilkår, etterfulgt av å sette inn det riktige tiltak (Fjeldstad 2007).

Overført til en praktisk barnevernkontekst kan man se at å avsløre rusproblemer hos foreldre kan følge et positivistisk vitenskapssyn. Rusmisbruk er en risikofaktor i barns liv og kan knyttes direkte til et individ. Risikofaktoren kan avsløres ved en positiv urinprøve eller ved rapporter om beslag gjort av politi. I slike tilfeller sitter barneverntjenesten med et trumfkort (Jevne 2012), som legitimerer at en går inn i en ekspertposisjon og tiltakene er opplagte.

2.4 Systemteori

En fremtredende skikkelse innen systemisk tenkning er antropologen og biologen Gregory Bateson (1904-1980). Bateson fremhevet at årsak-virkning gir et overforenklet blikk på sosial samhandling, samt problematiserer at språket i vestlige samfunn er formet av denne tenkningen. Han så på relasjoner mellom mennesker fremfor individuelle forklaringsmodeller (Bateson 2000). Innen systemisk tenkning blir det å stå utenfor systemet å observere inn umulig. Man vil alltid påvirke ved sin tilstedeværelse også som profesjonell (Skjervheim 1976), da det er umulig å ikke kommunisere (Watzlawick, Bavelas og Jackson 1967).

I den systemiske tradisjon letes det ikke etter årsaken til at noe problematisk har oppstått i en familie. Det er det som skjer mellom medlemmene som skaper og opprettholder status quo, enten i positiv eller negativ forstand. For at endring i et sosialt system kan oppstå må ny informasjon introduseres for å skape forandring (Watzlawick, Weakland og Fisch 1974). Setter man høykonfliktforeldre inn i denne forståelsesrammen er det stor sannsynlighet for at foreldrene gjentar de samme forsøk på forandring, innen allerede etablerte mønstre i konflikten. Det kan være at den ene parten stadig opplever seg angrepet av den andre parten og derfor stadig kommer med motangrep, i forsøk på å stanse angrepene. Den andre parten kan oppleve det på samme måte. Slik kan en se at foreldre i konflikt har gått inn i det Watzlawick et al. (1974) kaller et første ordens forandringsmønster, hvor begge parter opprettholder status quo i relasjonen dem imellom.

I en systemisk forståelse av konflikt berøres og inngår alle delene av systemet i konfliktmønsteret. Ved å se konfliktmønstre med systemiske briller, kan forståelse for det problematiske endres og forandring muliggjøres (Ekeland 2014, s. 27-28). Viktige begreper innen systemisk tenkning er sirkularitet, kontekst og punktuering. Jeg presenterer disse begrepene teoretisk da de har betydning for prosjektet som helhet.

2.4.1 Sirkularitet

Gregory Bateson mener at vår væren i verden må forstås sirkulært, i forståelsen av at vi alltid er i interaksjon og i gjensidig påvirkning med våre omgivelser. I det ligger det at ingen bestanddel i et system kan sees på alene, men må sees i sammenheng med de andre delene. Det blir derfor ikke interessant å se på individet isolert, men på hva som skjer mellom de ulike deltagerne og hvordan relasjonen går i et vedvarende kretsløp (Bateson 2000, s.414). I mellommenneskelige relasjoner kan samhandlingen fremstå som fastlåst. Fastlåst ved at medlemmene stadig gjentar de samme destruktive mønstrene (Watzlawick et al. 1974). Bateson argumenterer for at det ikke er mulig å se relasjoner mellom mennesker som fastlåste, da systemer stadig er i endring og bevegelse. Fastlåstheten i relasjonen kommer av en epistemologisk feil, hvor familier i slike situasjoner samhandler med en lineær virkelighetsanskuelse hvor en jakter på årsaken til vanskene. En årsak det er umulig å finne, da det er umulig å finne ut av hvor det hele startet i systemet (Bateson 2000). Med en sirkulær virkelighetsanskuelse finnes ingen direkte årsak til vanskene, begivenheter skjer samtidig og påvirker hverandre gjensidig (Schjødt og Egeland 1993).

I sitt bidrag til boken *Systemic as transformative practice* (2016) beskriver Lawick høykonfliktfamilier som mennesker i en relasjonell krig, hvor destruktive samhandlingsmønstre regjerer. Ofte er kampen mot den andre begrunnet med at en kjemper for barnets ve og vel. Utfordringen blir å gå ut av de destruktive samhandlingsmønstre og fastlåste historier om den andre parten (Lawick 2016). Videre opplever profesjonelle at de blir fanget i konfliktens midte (Lawick 2012). For å kunne håndtere å arbeid i høykonflikt kreves faglig kompetente og fintfølende hjelpere som ser åpningene for å bistå. Det påpekes at kompetanseheving innen meklingsfeltet er påkrevet (Nordhelle, 2016; Kjøs 2016). I møte med mennesker og deres liv trengs hjelpere som er kapable til å hjelpe også der hvor en metode ikke er tilgjengelig (Kopperud og Ness 2015, s.172).

2.4.2 Kontekst og barnevernkontekst

Forståelse av kontekst er metakommunikasjon. Konteksten gir den psykologiske og meningsbærende rammen for hvordan utsagn og handling skal forstås eller fortolkes (Bateson 1979; Bateson 2000, s.186). Uten rammen har fenomenet ingen betydning. Et fenomen blir uforklarlig så lenge rammen ikke er vid nok til å favne det (Watslawick et al. 1967, s.20). Kontekstforståelse er ikke statisk, den kan endres dersom ny informasjon fremstår for en. Informasjon som fremstår for et menneske behøver ikke fremstå likt for et annet menneske (Jensen og Ulleberg 2011, s.100).

Barnevernet er en kontekst, en fortolkningsramme for menneskelig forståelse. Forventningene til denne konteksten og innholdet i denne kan ha ulike konnotasjoner for saksbehandlere til forskjell fra familiemedlemmene. I Norge har barnevernets 1. linje som oppdrag å ta imot alle saker hvor det meldes bekymring for hjemmeboende barns oppvekstvilkår og utvikling. Det er fem faglige og juridiske prinsipper i alt barnevernfaglig arbeid. Barnets beste skal tas med i alle vurderinger, det samme gjelder den faktiske tilknytningen mellom barnet og dets foreldre, det biologiske prinsipp, det mildeste effektive inngreps prinsipp og barnets medvirkning (Barnevernloven 1992; Bunkholdt og Kvaran 2015).

Arbeid med foreldrekonflikter var tidligere sett på som et anliggende for instanser som arbeider etter barneloven. Rød (2012) gjorde med sin doktoravhandling en endring i barnevernets syn på foreldrekonfliktsaker. Han bidro til økt fokus på foreldrekonflikt og omsorgssvikten den kan medføre (Rød 2012). I Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets veileder *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven* gjøres det klart at barneverntjenesten har et ansvar der foreldrenes konflikter går ut over barns omsorgssituasjon (BLD 2013). Ut ifra dette forstår jeg at arbeid med foreldrekonflikt kan ansees som et nytt arbeidsområde i barnevernkonteksten.

2.4.3 Punktuering

I en sirkulær forståelse av interaksjon mennesker i mellom holder vi fast ved visse punkter i den, kalt punktuering. Hvordan vi punktuerer har sammenheng med forståelsen av kontekst og kan være utgangspunktet for en sirkulær forståelsesmodell (Hårtveit og Jensen 2004; Jensen 2009; Jensen og Ulleberg 2011). Et eksempel på punktuering kan være å si at en part i en konflikt er rigid.

Mennesker bygger opp erfaringer, som gjør at vi kan dra slutninger omkring hva som vil skje i samhandlingen med andre. Vi fortolker og handler ut ifra dette mønsteret (Bateson 2000, s.412). Watzlawick et al. fremholder at ulikheter i punktueringer i parrelasjoner preget av konflikt over tid, kan prege parets forståelse av relasjonen som helhet (Watzlawick et al. 1967, s.56). Hvordan man punktuerer og grovinnleder verden i kategorier kan gjøre at vi får en punktueringsvane overfor dem man samhandler med, som kan føre til en opplevd fastlåsthet (Hårtveit og Jensen 2004, s.91). Argumenter i forhold til hvem som har mest rett i sine punktueringer blir uinteressant i en sirkulær forståelse av relasjoner. Det åpnes i stedet for å kunne introdusere muligheten for å punktuerer på andre måter. Ved å punktuerer på en ny måte kan en få ny forståelse og handling innad i relasjonen (Jensen og Ulleberg 2011).

Alternativ til å punktuerer et sted i samhandlingen kan hele rammen for forståelse av samhandlingen byttes ut med en annen, kalt reframing. Innholdet i samhandlingen vil få ny mening i den nye rammen uten at noen av komponentene skiftes ut (Watzlawick et al. 1974). I så måte kan kategoriseringen høykonflikt byttes ut med for eksempel sorgbearbeidelse. Følelsene vil være de samme, atferden også, men ny mening kan bli tilegnet uttrykkene og nye handlinger fordres.

2.5 God nok omsorg

Staten gjør en inngripen i forhold til hva som skal til for at barna skal bli gode samfunnsborgere på sikt, i form av å ta over mye av oppdrageransvaret over på offentlig arena (Wolfe 1989), som skole og barnehage. Barneverntjenesten representerer en offentlig inngripen i familienes liv i kraft av sin definisjonsmakt i forhold til hva som er god nok omsorg i den private sfæren. Rollen til barnevernet betegnes som en dobbeltrolle bestående av en hjelperolle med mandat til å utøve kontroll og makt (Bunkholdt og Kvaran 2015).

God nok omsorg er et normativt og skjønnsmessig begrep. Jeg legger til grunn at god nok omsorg er dersom barnet vurderes til ikke å ha rett til hjelp jf. barnevernloven 1992. For å unngå for tilfeldig bruk av skjønn har den kommunale barneverntjenesten i stor grad tatt i bruk Kvellos maler og sjekklister.

Øyvind Kvello har dr. grad i utviklingspsykologi, er forsker og professor. I barnevernsfeltet er han anerkjent og mange barneverntjenester i Norge benytter hans arbeider, som grunnlag for

det praktiske arbeidet med familier. I boken *Barn i risiko* (2015) legger han frem den teoretiske bakgrunnen for hvordan barnevernet skal vurdere hvorvidt et barn har rett til hjelpetiltak etter barnevernloven eller ikke. Med dette teoretiske bakteppet har han utarbeidet en sjekklister, som består av risiko- og beskyttelsesfaktorer omkring barns oppvekstvilkår. Risikofaktorene omhandler hvorvidt et barn lider overlast på bakgrunn av foreldrenes egenskaper/ diagnose/ atferd, barnets tilpasning til skole/ barnehage, samt evne til å inngå vennskap og hvorvidt barnet selv er diagnostisert. Beskyttelsesfaktorer kan være tilhørende barnet som f.eks. god sosial kompetanse. Andre beskyttelsesfaktorer er knyttet til foreldrene, som f.eks. innlevelse i og oppmerksomhet rettet mot barnets skolegang. Barnevernstjenesten skal vurdere hvor risiko- og beskyttelsesfaktorene befinner seg på kontinuum fra lav til høy intensitet og fra kort til lang varighet. Utfallet av denne analysen er bestemmende for hvorvidt barneverntjenesten skal være bekymret for et barn. Konflikt mellom foreldre defineres som en risikofaktor og ansees som virksomt på barns oppvekstvilkår (Kvello 2015, s.250-253). I barnevernssaker hvor risikofaktorer som rus og fysisk vold mot barn er åpenbar er det størst sannsynlighet for at barneverntjenesten gjør inngrepene tiltak. Til forskjell fra saker hvor det er flere risikofaktorer av mindre kritisk karakter, hvor totalbelastningen kan være like skadelig for barns utvikling (Backe-Hansen, 2001; Grinde, 2006).

2.6 Rett hjelp til rett tid

Under barnevernlovens (1992) kapittel 4, vektlegges tiltak som bidrar til positiv endring for barnet og familien. I de tilfeller hvor foreldrene bor adskilt kan barneverntjenesten vurdere å sette inn tiltak i ett eller begge hjem (Saksbehandlingsrundskriv 2017). Barna som er i kontakt med barnevernet og deres familier skal få hjelp som virker, samt samordnede tjenester (Prop. 106 L (2012-2013) pkt. 6.3).

Intensjonen bak Barne- og likestillingsdepartementets rundskriv om hjelpetiltak, jf. § 4-4 (2016) er å sette barnevernsarbeidere i stand til å iverksette hjelpetiltak på en forsvarlig og faglig fundert god måte. Barn med særlig behov for hjelp skal tilbys hjelpetiltak og skal få anledning til å medvirke i egen sak. Tiltakene skal være rettet mot de risikofaktorer som gjelder for barnet og dets familie. Primært rettes tiltakene mot hjemmet der barnet bor fast. Ved fare for omsorgssvikt under samvær kan også tiltak iverksettes inn mot samværsforelderen (BLD 2016; FNs barnekonvensjon 1989).

Det skilles mellom to ulike former for hjelpetiltak i hjemmet. Det ene er kompenserende tiltak, som skal avhjelpe barnet og familien, som for eksempel støttekontakt eller avlastningshjem. Det andre kalles strukturerende tiltak som skal skape varige endringer i omsorgssituasjonen til barnet, som for eksempel ulike foreldreveiledningsprogrammer som Circle of Security (BLD 2016).

2.7 Makt og diskurs i barnevernkontekst

I denne utgreiingen av makt- og diskursbegrepene vil jeg forholde meg primært til arbeidene til filosof og idéhistorikeren Michel Foucault (1926-1984). Begrunnelsen for å velge Foucault er at han beveger seg i landskapet mellom definisjonsmakten staten har og dem som er avviker fra normen (Foucault 1999). Det er, etter min mening, interessant å se på god nok omsorg og hva som defineres som høykonflikt, i lys av Foucaults tanker.

Foucault mener at ting ikke fremtrer i kraft av seg selv, men er betinget av tidspunktet i historien og konteksten. Hvordan noe fremstår er avhengig av de vitenskapelige og kvasi-vitenskapelige diskurser som enhver tid er de gjeldende. En skal se på hvordan menneskers tanker og handlinger styres av den en hver tids gjeldende fornuft, samt dens iboende regler og prinsipper (Foucault 1970 s.155; Foucault 1999; Foucault 2000). Med en slik kritisk tenkning blir det essensielt å sette spørsmålsteget ved de områder velferdsstaten benytter sin definisjonsmakt, som for eksempel foreldres egnethet i omsorgsrollen (Mik- Meyer og Villadsen 2007).

Foucault betegner den moderne stat som individualiserende. Staten gjennom sitt folk, som kan være barnevernsarbeidere, viser interesse for, påvirker og justerer borgernes personligheter og selvoppfattelse. Borgerne får ansvaret på egne skuldre, samtidig som staten har en helt bestemt oppfatning av hvordan borgerne skal oppføre seg. Avvik fra normalitet blir kategorisert og utsatt for vitenskap, som i sin tur preger hvordan staten diagnostiserer, behandler og gir opplæring til mennesker med avvikende tanker og handlingsmønstre. I betydning endring og justering av noe til det statens anser som normalitet ut ifra et vitenskapelig forankret ståsted (Dreyfus og Rabinow 1983, s.213; Foucault 1999; Mik- Meyer og Villadsen 2007). Foreldrekonflikt og høykonflikt er i fokus fra norske myndigheters side, derav kan jeg vise til mange utredninger av nyere dato i denne studien. Det medfører en bevisstgjøring i fagfeltet omkring foreldrekonflikt som noe avvikende og problematisk.

Makten som ligger i denne bevisstgjøringen er det viktig å være seg bevisst, skal en tro Foucault.

2.8 Forandring og fastlåsthet

I systemer, det være seg barneverntjenesten eller familier, er det et kontinuerlig vekselspill mellom stabilitet og forandring (Keeney og Ross 1985). I det følgende vil jeg gjøre rede for forandring og fastlåsthet, samt hvordan dette kan forstås ut ifra et systemisk perspektiv.

Med første ordens forandring opererer systemets medlemmer ut ifra de kjente handlings- og tenkemåter, som allerede er etablert i systemet i møte med utfordringer. Dersom problemet ikke løses vil medlemmene fortsette med de samme kjente strategier. Strategier som hinder endring. Problemet som blir forsøkt løst i systemet vedvarer og kan i verste fall øke i intensitet. Påstanden blir da at det er løsningen, det vil si forsøk på nødvendig og logiske intervensjoner, som blir problemet. Et eksempel er foreldre som på hver sin side anser sine handlinger som de mest logiske i møte med den andre, samt at det er den andre som gjør feil. Endringsforsøket kan være å få den andre part i dialog ved å intensivere masingen om hva den andre ikke bør gjøre, altså mer av det samme. Masingen, som var den opplagte løsningen, blir til slutt problemet (Watzlawick et al. 1974).

Forandring av andre orden vil forekomme dersom responsen på det som er utfordrende gjøres på tvers av de logiske etablerte mekanismer i systemet. Slike forandringer kan oppstå spontant og systemet har fått endret sine samhandlingsmønstre. Løsningen, som var blitt problemet, eks. mer mas fra en part i foreldresystemet, tar en paradoksal vending. En ny måte å agere på kunne være å slutte å mase og i stedet begynne å bemerke positive handlinger hos den andre, noe som fordrer en annen respons. En ny måte å agere på endrer samhandlingen fra noe til noe helt annet. Her presenteres en annen type fremgangsmåte hvor en leter etter hva som skjer og deretter forsøker å intervenere slik at noe annet skal skje i stedet (Watzlawick et al. 1974).

Inspirert av de overnevnte ideer og Bateson valgte Milanogruppen å se på familiesystemet som helhet. De hevdet at systemet er mer enn summen av delene. Slik forlot de tanken om individuelle årsaksforklaringer, til fordel for å se atferden som et symptom på et familiesystem med fastlåste og uhensiktsmessige samhandlingsstrategier. De arbeidet med

hypotesetesting og intervensjoner i forsøk på å endre måten systemet interagerer på (Boscolo, Checchin, Hoffman og Penn 1991).

2.9 Sannhet en konstruksjon og å ikke vite

Kenneth Gergen, som for mange representerer opphavet til sosialkonstruksjonismen, avviser at en objektiv virkelighet finnes. Sosialkonstruksjonismen utfordrer sannhet på den måten at det er ingen sannhet å forholde seg til, bare konstruksjoner. Hva som er sant, er et resultat av en kollektiv enighet i det språklige samspillet med menneskene som omgir en. Slik forhandles det frem en kollektiv enighet om et fenomen. Når måter å snakke om ting på er bevegelig og påvirkbar, gis det alltid også rom for å snakke om ting og handle på nye måter enn tidligere (Gergen 2015).

Ved å konstruere hverandre som motparter i en krig, hvor ord som å vinne eller tape benyttes, hindres dialog. Vi har konstruert en fiende. Når krig er en sosial konstruksjon og ikke en sannhet, betyr det at vi kan samskape et nytt navn og rekonstruere betydningen i det språklige fellesskapet (Gergen 2015). Bevissthet omkring metaforene vi skaper og språkbruken, kan gi oss alternative måter å samhandle på i språk og handling. Dersom vi hadde byttet ut krigsmetaforen med spillmetaforen, ville det trolig blitt enklere å leke at en står i den andres sko og dialog ville blitt mulig, samt utfallet kan bli endret (Gergen 2015, s.38).

Holmgren (2015) utfordrer idéen om sikker viten i artikkelen ”Jeg er i tvil”. Hun åpner opp for å se på tvil som en mulighet, som kan gi nye måter å arbeide på (Holmgren 2015). At det finnes mange måter å forstå noe på, setter hjelperen i en posisjon hvor man må tåle uvisshet. Samtidig gir denne uvissheten klienten rom for medvirkning (Fjeldstad 2007). Harlene Anderson og Harry Goolishian utviklet samarbeidsorientert terapi og et av hovedelementene er den ikke-vitende holdning. Posisjonen er ikke en metode, men en grunnleggende filosofisk tilnærming terapeuten inntar. Ved å være ikke-vitende i møte med klienter, snus kunnskap og sikker viten fra å være hjelperens og over til klienten (Anderson 2003).

En ikke-vitende holdning og arbeid i tvil, kan bli en utfordring i en barnevernkontekst, da en skal innhente og konkludere ut fra innhentet informasjon. Utfordringen til hjelperen blir å forholde seg til kunnskapen, i en balansegang av åpenhet og ydmykhet i møte med klienten. I møte med uvisshet vil mange av oss forsøke å redusere denne ved å forenkle bildet av en

kompleks situasjon. Situasjonen blir ikke mindre kompleks, men mer forutsigbar for oss selv (Fjeldstad 2007). Forenklingen vi konstruerer kan forveksles med stabilitet til fenomenet vi observerer (Langer 2002), hvor et eksempel kan være at en familie lider av nærmest kronisk høykonflikt.

2.10 Gjennomgang av tidligere forskning

Her presenteres forskningen jeg har punktuert på som relevant, med utgangspunkt i studiens problemstilling. Følgende nøkkelord ble benyttet i søk:

High conflict, child protection/welfare services, parental conflict, interparental conflict, post-divorce conflict, høykonflikt og foreldrekonflikt.

Nøkkelordene og kombinasjonen av disse ble benyttet ved søk i følgende databaser:

Oria, Idun, Academic search elite, SocINDEX og Google Scholar.

Resultatet av min søken er at det er lite forskning på barnevern og familier hvor foreldrene er i høykonflikt. Jeg har mailutvekslet med flere fremtredende mennesker innen feltet. Per Arne Rød og Tor- Johan Ekeland har støttet min idé om å utforske høykonflikt opp mot systemteori. De har gitt meg tips om relevant fagstoff og forskning. Kari Sjøhelle Jevne tenker at det er lite systematisk forskning, både fra norsk og internasjonal kontekst, på arbeid i gråsonen mellom familierett og barnevern.

2.10.1 Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse

I Røds doktoravhandling *Barn i klem mellom foreldrekonflikt og samfunnsmessig beskyttelse* (2012), redegjør han for barnevernets fokus på foreldrekonfliktsaker. Et arbeid som har bidratt til å gjøre barnevernet i Norge oppmerksom på ansvaret som ligger til tjenesten i denne type saker. Han valgte å intervju mennesker som har vokst opp i foreldrekonflikt og barnevernsarbeidere. I intervjuene med barnevernsarbeiderne hadde han fokus på hvorvidt bekymringsmeldingene til barneverntjenesten gikk til undersøkelse, noe som varierte fra en barneverntjeneste til en annen. Henleggelsene var begrunnet med at mandatet til å bistå kom inn under familievern og rettsinstanser. Han konkluderer med at flere barn ville ha innfridd kravet til hjelp fra barneverntjenesten, hadde alle faktorene rundt deres livssituasjon vært kjent og vakt tilstrekkelig bekymring. Videre utfordrer han i forhold til å se på barnets totale

omsorgssituasjon i vurderingen omkring god nok omsorg (Rød 2012). I avhandlingens avslutning skriver Rød at det er behov for mer kunnskap om barns behov for bistand ved konfliktfylte samlivsbrudd og hvordan foreldre i slike situasjoner skal få hjelp til å holde fokus på barna (Rød 2012, s.64).

2.10.2 Barnevernssaker med foreldrekonflikter

I Jevnes doktoravhandling (2017) har hun hatt fokus på barnevernssaker med foreldrekonflikter. Som en del av hennes avhandling inngår 3 artikler med ulikt fokus. Inspirasjon til dette prosjektet er hentet primært fra hennes funn i artikkelen med fokus på barnevernsarbeidernes opplevelser, samt avhandlingens kappe.

I artikkelen ”Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonflikter”, beskrives saksbehandlernes opplevelse av å arbeide i gråsonen mellom barnelov og barnevernlov. Et grensearbeid som opplevdes som en vanskelig oppgave, med manglende muligheter for tiltaksarbeid. Hennes funn viser hvordan saksbehandlerne fikk presentert bekymringer fra partene og at det ble vanskelig å avgjøre hva som var sant. Det fremkommer at barnefokuset kunne forsvinne både for foreldre og barnevernet. Videre drøftes spørsmålet hvordan sakene blir kategorisert og hvordan dette får konsekvenser for det videre arbeidet i sakene. Sakene som kom inn under kategorien foreldrekonflikt varierte på et spekter fra vold, rus eller vanskjøtsel, til rene konfliktsaker (Jevne 2012, s.21). I de rene konfliktsakene fant saksbehandlerne det vanskelig å finne grenseoppgangen for når sakene favnes av barnevernets mandat. Videre kunne konflikten være med å tilsløre hvorvidt annen omsorgssvikt var en del av problematikken i familien. Hun foreslår at økt bevissthet hos saksbehandlerne i forhold til problemkonstruksjoner og kategorisering, slik jeg forstår henne (Jevne 2012, s.29-30).

Jevne utfordrer barnevernet til å sette fokus på medforeldreskap med et her og nå perspektiv, hvor barnet kommer i fokus og ikke konflikten. Hun fremhever videre at barnevernet kan være kreative innenfor den juridiske og institusjonelle gråsonen de arbeider innenfor, i motsetning til å låse seg i opplevelsen av å mangle virkemidler (Jevne 2017, s.58).

Barnevernet kan aktivt veilede foreldre på grep de selv kan foreta seg etter barneloven. Videre fremheves muligheten for at barnevernet kan ta parti med en av partene i saker, hvor det er grunn for det. Dersom det ikke finnes grunn til bekymringer omkring barnets omsorgssituasjon har barneverntjenesten mulighet til å bygge opp tilliten hos foreldre til at

den andre forelderen er god nok (Jevne 2017). Slik jeg forstår Jevne, kan barnevernet omfavne sin unike posisjon, hvor en faktisk kan ta stilling og vurderinger, til forskjell fra den upartiske meklerin beskrevet i dette kapittelets innledning. Slik kan barneverntjenesten snu fokus i møte med foreldrekonfliktsaker. Rollen rekonstrueres til å bli en ressursinstans inn i de komplekse sakene med et annet mandat, som bidrar med noe som er forskjellig.

2.10.3 Barnevernsarbeideres erfaringer med høykonfliktfamilier ved samlivsbrudd

I artikkelen "Child protection workers' experience with high-conflict separating families"

fremkommer det funn i forhold til hvordan barnevernsarbeidere i Canada opplever arbeidet i høykonfliktfamilier. Dataene er fremskaffet i en Canadisk kontekst, men tas likevel med grunnnet lite forskning på temaet fra norsk kontekst. Funnene supplerer i stor grad Jevnes, noe som gir grunn til å anta at opplevelsene barnevernsarbeidere opplever er sammenfallende uavhengig av kontekst. Artikkelen er basert på kvalitative fokusgruppeintervjuer med 28 barnevernsarbeidere, metoden Grounded Theory ble benyttet. Sakene blir beskrevet som emosjonelt belastende. Barnevernsarbeideren fikk ansvar for å avdekke sannheten ved motstridende beskyldninger fra partene om omsorgssvikt for barn. I den forbindelse opplevde barnevernsarbeiderne å ikke være kompetente nok i møte med disse komplekse sakene, det ble funnet at forventningene til rollen var uklare. Noen av barnevernsarbeiderne opplevde ikke det som barneverntjenestens oppgave å arbeide i sakene, da barneverntjenestens involvering førte til økt konflikt og dermed forverret situasjonen for barna. I artikkelen fremheves det hvor viktig det er å få mer kunnskap om hvordan barnevernet skal arbeide i slike saker, da barn tar stor emosjonell skade av å leve i en slik omsorgssituasjon (Saini, Black, Lwin, Marshall og Goodman 2012).

3 Metodologi

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for studiens metodologi. Innledningsvis beskrives den vitenskapelige forankringen av studien, valg av forskningsdesign og analysemetode. Videre vil jeg vise hvordan jeg har gått frem i praksis. Avslutningsvis ser jeg på studiens reliabilitet, validitet, arbeid med egen forforståelse og etiske vurderinger fortatt i prosessen.

3.1 Fenomenologisk- hermeneutisk vitenskapsteoretisk ståsted

Det vitenskapelige utgangspunktet, metodologien, for denne studien er fenomenologisk og hermeneutisk. Å ha et fenomenologisk- hermeneutisk utsyn på verden vil si å ha en grunntanke om at vi alle har våre egne unike oppfatninger og at vi fortolker verden ut ifra tidligere erfaringer (Thagaard 2013).

Den tysk-østerrikske filosofen Edmund Husserl (1859-1938) er kjent for å ha grunnlagt den filosofiske retningen fenomenologi. Retningen har fått stor oppmerksomhet som utgangspunkt for kunnskapsutvikling innen helse- og sosialfag, i forsøk på å avdekke det særegne ved bestemte fenomener (Thomassen 2006). I fenomenologien finnes det ingen mulighet for å si at noe er objektivt riktig, vi har alle vår særegne meningsbærende forståelse av et fenomen (Smith, Flowers og Larkin 2009). Motivasjonen kan derfor ikke bli å forsøke å pådytte andre ens egen virkelighetsforståelse, men en må gjøre innsats for å forstå den andres (Zhavi 2014, s.63). Eksempelvis kan jeg ha en forståelse av hva det innebærer å arbeide med foreldre i høykonflikt og barnevernsarbeiderne i studien en annen. Ved å tilnærme oss andre menneskers perspektiver kan vår egen forståelse av fenomenet endres og utvides (Thomassen 2006).

Den tyske filosofen Hans- Georg Gadamer (1900-2002) forbindes med å ha utvidet hermeneutikkens anvendelsesområde, fra litterær analyse til menneskets fortolkning av verden. Hermeneutikken kan ikke sees på som en metodisk fremgangsmåte, men som en grunnleggende trekk ved mennesket (Krogh 2014). Begrepene forståelseshorisonter og fordommer benyttes. Individets forståelser er formet av den tradisjon en har vokst opp i og er uløselig knyttet til denne. Innholdet i den personlige forståelseshorisonten og fordommer som preger denne, kan vi aldri være fullstendig bevisst. Møtet mellom mennesker gir mulighet for å dele forståelser med andre, noe som kan tilføre noe nytt og de individuelle horisontene kan tilnærme seg hverandre. Begrepet den hermeneutiske sirkel beskriver hvordan man i en

meningsutveksling med andre kan utvide forståelsen av et tema. Ny meningsdannelse tilfører noe nytt ut i møtet, i en stadig vekselvirkning fra fordom, ny forståelse, ny fordom, ny forståelse osv. (Krogh 2014; Thomassen 2006). Begrepet hermeneutisk spiral kan være mer betegnende da en aldri kommer tilbake til tidligere forståelse, da den er endret (Thomassen 2006, s. 92).

Med et fenomenologisk-hermeneutisk utgangspunkt er en bevisst at den andres forståelser og fortolkninger omkring temaet høykonflikt nødvendigvis er ulike fra mine. Nysgjerrighet på den andres meningsskapelse og opplevelser, i samspill med mine, ble en naturlig inngang til utforskningen av temaet for studien.

3.2 Kvalitativ tilnærming

Jeg har forsøkt å få tak i barnevernsarbeiderens subjektive opplevelser av fenomenet arbeid med familier hvor foreldrene er i høykonflikt. Kvalitativ tilnærming egner seg når forskeren er på jakt etter fyldige beskrivelser og fortolkninger av et fenomen (Landridge 2006).

Forskeren er nært tilstedeværende gjennom hele prosessen og er opptatt av å søke forståelse av sosiale fenomener i en gitt kontekst (Thagaard 2013).

Gjennomgående i studien har jeg vært opptatt av å holde fokus på barnevernsarbeidernes opplevelser og forståelser i et vedvarende samspill med mine fortolkninger. Fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapelig ståsted er forenelig med kvalitativ tilnærming, da forskeren i begge tilfeller er ute etter å få tak i det nære og ukvantifiserbare (Thagaard 2013, s.17). I kvalitativ forskning er det ikke et krav at de samme funnene kan gjenskapes av andre forskere. Likevel skal forskningen gi gjenklang i feltet og inspirere leseren til å se på teamet på nye måter (Smith et. al. 2009). Funnene produsert ved kvalitativ forskning vil være preget av forskeren og gjengir det forskeren tror formidles i materialet som er samlet inn. Det må fremkomme at prosjektet er en fortolkning av materialet. Målet i kvalitativ forskning er å finne en forskjell som gjør en forskjell for feltet man forsker på (Dallos og Vetere 2005). Mitt håp er at jeg med dette prosjektet kan gi et bidrag til et tema det er lite forsket på tidligere.

3.3 Analysemetode: Interpretative Phenomenological Analysis

Jeg har valgt analysemetoden Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) i behandling av materialet som er samlet inn. Jonathan Smith utviklet metoden på slutten av 1990-tallet (Langdridge 2006). Metoden er konstruert slik at forskeren forsøker å avdekke hvordan intervjupersoner skaper mening til temaet. Det handler om å finne det som er meningsbærende for den enkelte intervjuperson og hvordan denne beskriver sin livsverden. I analysen forholder forskeren seg til intervjupersonenes subjektive opplevelser, samtidig er forskeren åpen på sine fortolkninger i analysen. Forskeren vil fokusere på den enkeltes forsøk på å skape mening til egne handlinger og indre prosesser tilknyttet forskningstemaet (Dallos og Vetere 2005, s.58; Smith et. al. 2009, s.21). I tillegg til det fenomenologisk- hermeneutisk grunnsynet metoden bygger på har den et ideografisk utgangspunkt i møte med materialet. Ideografisk vil si at forskeren først studerer materialet nøysomt på detaljnivå, før en foretar generaliseringer på et overordna nivå. Deretter å trekkes relevant teori inn i behandlingen av materialet (Dallos og Vetere 2005; Langdridge 2006).

I IPA er utgangspunktet at intervjupersonens opplevelser er relativt stabile over tid (Dallos og Vetere 2005, s.58). Ved å bruke IPA som metode gjør man forsøk på å forstå det som skjer inni den enkelte. Den hermeneutiske prosessen foregår i mange ledd og sirkler, noe Smith et. al. (2009) kaller dobbelhermeneutikk. Først i et vekselspill mellom forskeres fortolkning og hva som fremstår som informasjon for forskeren i det intervjupersonen forsøker å beskrive av sin livsverden. Deretter gjør forskeren forsøk på å forstå hva det betyr for intervjupersonen (Smith et al. 2009).

3.4 Kvalitativt forskningsintervju

I kvalitative forskningsintervju er håpet å få tilgang til menneskers antagelser, fortolkninger og opplevelser omkring temaet en forsker på (Kvale og Brinkmann 2015, s.47). Forskeren er på jakt etter intervjupersonenes livsverden og perspektiver i hverdagen. I dette tilfellet belyses barnevernsarbeidernes syn på et spesifikt arbeidsområde i en barnevernkontekst. Kvalitativt forskningsintervju passet godt til temaet i min studie, da jeg var opptatt av å få frem intervjupersonenes personlige forståelser. Den dynamiske formen i et intervju legger, etter min mening, til rette for at personlig forståelse kan komme frem i dialogen. Intervjuene ble gjennomført i en semistrukturert form, som befinner seg i området mellom en åpen samtale og

et lukket spørreskjema (Kvale og Brinkmann 2015). Intervjuguiden (vedlegg 1) bidro til å styre intervjuet inn mot de tema jeg var opptatt av å undersøke.

Begrepet intervjuperson blir benyttet på deltagerne i studien. Dette i motsetning til en informant, som kommer med faktaopplysninger som forskeren kan høste fra. I dette ligger en holdning til dem jeg har intervjuet som mennesker som innehar sine egne opplevelser av temaet som utforskes. Forskeren samskaper likevel noe i møtet med intervjupersonen (Thagaard 2013).

3.5 Utvalg og rekruttering

Retningslinjene for kvalitative utvalg er at det ikke må være større enn at man kan foreta en dyptgående analyse i intervjupersonenes opplevelser omkring temaet. Personer som deltar bør inneha relevant kunnskap og erfaringer med temaet det forskes på. Ved benyttelsen av analysemetoden IPA er intervjupersonenes kjennskap til temaet en forutsetning (Langdridge 2006; Thagaard 2013). Utvalget bør ikke bestå av mer enn 3-6 personer på masternivå, slik at mengden innsamlede data blir håndterlig (Smith et. al. 2009). Utvalget størrelse må vurderes ut fra et metningspunkt. Metning, i kvalitativ forskning, vil si at en kan anta at flere intervjupersoner mest sannsynlig ikke ville ha gitt bidratt til ytterligere forståelse av temaet (Thagaard 2013, s.65).

Inklusjonskriterier for å bli med i mitt forskningsprosjekt var at barnevernsarbeiderne hadde erfaring med tiltaksrettet saksbehandling og veiledning i forhold til familier hvor foreldrene var i høykonflikt. Utvalget, gruppen deltagere i studien, var et strategisk utvalg (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Strategisk i betydning av at intervjupersonene innehadde de kvalifikasjoner og erfaringer som prosjektet skulle undersøke (Thagaard 2013, s.60). Utvalget er representert ved begge kjønn.

Jeg sendte ut informasjonsskriv (vedlegg 2) og invitasjon til å delta i prosjektet til barnevernledere i flere kommuner. Da responsen uteble, henvendte jeg meg til mitt profesjonelle og private nettverk. På den måten fikk jeg kontaktinformasjon til noen jeg kunne kontakte direkte og de videreformidlet min invitasjon til aktuelle deltagere. Slik fikk jeg rekruttert de syv intervjupersonene jeg har intervjuet, hvorav ett er et pilotintervju. Pilotintervjuet har jeg utelatt fra analysen, da den nære relasjonen mellom oss preget

intervjuforløpet. To av intervjupersonene ønsket å bli intervjuet sammen. Jeg fikk forståelsen av at de ønsket å bli intervjuet sammen fordi de var usikre på om de hadde tilstrekkelig kunnskap om temaet. Det medførte at den emosjonelle intensiteten i akkurat dette intervjuet ble redusert, slik jeg opplevde det. Intervjupersonene i de fem intervjuene jeg har benyttet i analysen var fremmede for meg.

Anonymisering ble ivaretatt i overgangen til skriftlig form. Jeg endret navn, kjønn på to av deltagerne, alder og markerte stedsnavn med X, uten at det har hatt innvirkning på innholdet (Thagaard 2013, s.226). Barnevernsarbeiderne jobber i tre ulike kommuner spredt over hele Sør-Norge.

Presentasjon av intervjupersonene:

Navn	Alder	Stilling i barnevernet.	Ansiennitet innen saksbehandling/ videreutdanning	Kommune
Odd	52	Fagleder, har egne saker.	25 år. Familieterapeut.	Liten, innlands.
Vigdis, intervju sammen med Kjellaug.	59	Saksbehandler.	25 år. Mekler.	Liten, innlands.
Kjellaug	61	Saksbehandler.	23 år.	Liten, innlands.
Cecilie	35	Saksbehandler.	10 år.	Stor, bydelskontor.
Tuva	37	Saksbehandler.	5 år. Familieterapeut.	Middels stor kystkommune.
Vilde	39	Tidligere saksbehandler, Familieveileder siste 4 mnd.	10 år.	Middels stor kystkommune.

3.6 Utforming av intervjuguide

IPA studier gjennomføres ved bruk av semistrukturerte intervju (Langridge 2006). Ønske mitt var å styre fokus mot opplevelsene barnevernsarbeiderne hadde av arbeid med familier, hvor foreldrene var høykonflikt. I den forbindelse var jeg interessert i å finne ut av hvordan barnevernsarbeiderne forsto familiedynamikken, hvordan de posisjonerte seg i forhold til familiene og hva de tenkte om endringsarbeid i sakene.

Intervjuguiden (vedlegg 1) besto av en kort innledning, hvor tanken var å være kontekstavklarende og utforskende på intervjupersonens bakgrunn. Med utgangspunkt i hvert forskningsspørsmål var det ført opp oppfølgende hjelpespørsmål, for å sikre at jeg gikk tilstrekkelig i dybden på hvert enkelt tema. Jeg hadde bevisst lagt en strategi hvor jeg la de mest emosjonelt ladede spørsmålene mot midten av intervjuet. De avsluttende spørsmålene var av en mer nøytral karakter. Hensikten med strategien var at intervjupersonene og jeg fikk en kontakt og rytme i samtalen før det emosjonelle aspektet ble introdusert, samtidig som eventuelle sterke emosjoner kunne landes før intervjuets avslutning (Thagaard 2013, s.110). Til sist i intervjuguiden la jeg opp til en oppsummering. Tanken var at jeg skulle oppsummere det som hadde fremstått som mest signifikant i intervjuet for meg. En oppsummering for å sikre at jeg hadde forstått intervjupersonen riktig og hvor jeg åpnet for korrigeringer.

3.7 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i over en periode på 8 uker høsten 2017. Intervjuene varte fra 58 min. til 1t. og 37 min. Alle intervjuene ble tatt opp på båndopptaker. Pilotintervjuet ble transkribert og gjennomlest av veileder før jeg gjennomførte de neste. Veileder gjorde meg oppmerksom på at jeg ikke ba om tilstrekkelig utdypende informasjon i pilotintervjuet. Erfaringene med piloten gjorde meg mer skjerpet i de påfølgende fem intervjuene. Jeg besluttet å ikke ta notater under intervjuene. Notater ville, etter min vurdering, hindre flyt i samtalen og bli en ekstra distraksjon i tillegg til intervjuguide og diktafon. I etterkant av intervjuene valgte jeg å føre logg bestående av mine første innfall (Smith et al. 2009, s.73).

Intervjuene ble foretatt på intervjupersonenes arbeidssted i rom hvor de uttalte at de følte seg komfortable. Alle intervjupersonene ble informert om anonymisering av dataene, hvordan jeg ville behandle taleopptakene og alle samtykket skriftlig til deltagelse før intervjuet startet (vedlegg 3). De ble informert om muligheten for å trekke samtykket når som helst før publisering. Videre ble de informert om intervjuet som kontekst, at de skulle få lov å svare fritt slik de selv ønsket og at jeg hadde ansvaret for å styre samtalen. Jeg la stor vekt på å ta mitt ansvar for å skape en tillitsfull og behagelig stemning i intervjuet, med håp om at intervjupersonene fikk en positiv opplevelse av å delta (Thagaard 2013).

Behagelig stemning til tross kan en forstå intervjuer som en kontekst hvor det er asymmetri i maktforholdet. Asymmetri i form av at intervjuer tar og den intervjuede gir. Flere av

intervjupersonene var urolige i kroppsspråk og blick i starten av intervjuene, noe jeg tolket som usikkerhet. Tegn på usikkerhet gikk over ganske raskt, det kan ha hatt sammenheng med at jeg var trygg i situasjonen og i forhold til temaet (Kvale og Brinkmann 2015). Ved flere anledninger fremsatte jeg hypoteser og opplevde at intervjupersonene avkreftet eller justerte hypotesene som ble fremsatt. Korreksjonene tolket jeg som tegn på at maktbalansen ikke var så ujevn som den kunne ha vært, tatt rollefordelingen i betraktning.

Dallos og Vetere skriver i sin bok *Researching Psychotherapy and Counselling* (2005) at man skal innta samme etiske og praktiske tilnærming til forskning som man har til en terapeutisk relasjon. En må ta utgangspunkt i hva intervjupersonen finner viktig og ikke hva en som forsker er mest opptatt av å finne bevist i egen forståelseshorisont (Dallos og Vetere 2005, s.3). Jeg gikk inn i intervjuene med en særlig bevissthet omkring det å være ikke-vitende i møte med barnevernsarbeiderne og var nysgjerrig på deres opplevelser (Anderson 2003). Intensjonen min var å følge opp de spontane innfallene intervjupersonene kom med i samtalen.

Spørsmålene jeg stilte hadde en retningsgivende karakter og jeg la vekt på å utdype svarene jeg fikk. Utdypningen og oppfølgingsspørsmålene var basert på den enkeltes svar og gjorde at intervjuene til tider gikk over til en ustrukturert form. Som nybegynner innen forskningsfaget kjente jeg i blant på en usikkerhet i intervjusituasjonen. Jeg ble redd for å miste kontrollen på informasjonsinnhentingene de gangene intervjuet gikk over i en friere form. Usikkerheten kom av frykten for å ikke å få sammenlignbare data på tvers av intervjuene og at analysen ville bli utfordrende. Det medførte at jeg ledet samtalen inn på mine temaer i samtalen etter å ha gitt intervjupersonen fri taletid i sekvenser av intervjuet (Kvale og Brinkmann 2015, s.163).

3.8 Transkribering

Ordet transkripsjon er beslektet med ordet transformere, i betydning av å gi noe en ny form i et annet format. Det at intervjuene ble tatt opp på bånd bidro til denne transformeringen, fra et møte mellom mennesker ansikt til ansikt til lyden av stemmer. Lyden av stemmene ble deretter transformert til skrift. I det skriftlige formatet mistet jeg kontakten med eksempelvis tonefall og følelsesuttrykk. Det transkriberte materialet kan ikke representere alt som foregikk i de fem ulike intervjukontekstene og kan følgelig ikke representere intervjuene på en fullverdig måte (Bourdieu et al. 1999 s.621-623; Kvale og Brinkmann 2015, s.205).

Jeg valgte å transkribere intervjuene selv. Dette var for meg en anledning til å være med i transformasjonsprosessen og bli enda mer kjent med materialet (Kvale og Brinkmann 2015, s.207). Alt som ble sagt ble nedskrevet ordrett, men på bokmål. Pauser og alle fyllord, som ehm, ble skrevet inn i transkripsjonene. Tanken med å ta med pauser og fyllord var at det kunne indikere indre refleksjon (Andersen 2005), elementer som kunne være nyttige å ta med i fortolkningen av datamaterialet. Oversettelse fra særegne dialekter til bokmål kan ha hatt enda en transformerende effekt på materialet, men bidro til konfidensialitet. Gjenlytting parallelt med relesning av materialet viste seg nyttig, da jeg fikk rettet opp i feil. Intervjuene ble gjennomført høsten 2017 og transkribert fortløpende. I denne perioden la jeg merke til hvordan mine forståelser ble formet av intervjupersonenes uttalelser. Nye forståelser bidro til stadige endringer i min forståelseshorisont omkring temaet for prosjektet. Min veileder leste transkripsjonene og kom med tilbakemeldinger, som også bidro til nye forståelser.

3.9 Analyse

Smith et al. (2009) fremhever at det ikke er en spesifikk måte å gjennomføre et IPA- studie på. Jeg har valgt å systematisk holde meg til Dallos og Veteres (2005) tydelig 6-stegs presentasjon av gjennomføring av analysen.

Problemstillingen og forskningsspørsmålene lå fremme i min bevissthet i hele prosessen, for å sikre at jeg holdt fokus på temaet.

Steg 1, Gjenlytting og gjentatt gjennomlesning:

Idealet som Smith et al. (2009) fremholder er at forskerens fortolkninger ikke skal gjøre seg gjeldende i denne delen av analysen, slik at intervjupersonenes livsverden settes i høyetet. Før jeg startet med den praktiske analysen hørte og leste jeg gjennom alle intervjuene flere ganger. Det var vanskelig å ikke starte med refleksjoner og fortolkninger av materialet. Refleksjoner ble notert i loggen, i et forsøk å parkere tankene til senere steg i analysen.

Steg 2, Meningsfortetninger og nøkkelord:

Deretter startet jeg koding av meningsfortetninger, nøkkelord og oppsummeringer av teksten i hvert enkelt intervju for seg. Smith et al. (2009) ønsker at en ikke skal fortolke i første del av kodingsprosessen, men å anstrenge seg for å få tak i hva intervjupersonen sier og notere dette

i venstre marg. Under steg 3 går en gjennom transkripsjonene på nytt og noterer egne forståelser av innhold knytte til kodene og relevant teori (Smith et al. 2009; Dallos og Vetere 2005). For å unngå at mine fortolkninger og faglig baserte innfall ville prege kodene i venstre marg, valgte jeg å notere disse i høyre marg under dette steget. Begge prosessene ble foretatt parallelt i et forsøk på å skille på intervjupersonenes budskap og egne fortolkninger.

Steg 3 Identifisering av forskerens teoretiske refleksjoner og fortolkninger:

Som vist overfor ble steg 2 og 3 gjennomført parallelt.

Eksempel på høyre- og venstremarg analyse er vedlegg nr. 4.

Steg 4, Sammenhenger og forskjeller mellom ulike fremvoksende temaer og teori:

Jeg tok for meg ett intervju av gangen og forsøkte å identifisere budskap som gjentok seg hos den enkelte intervjuperson omkring temaet (Smith et al. 2009).

Hvert av intervjuene ble skrevet ut på fargede ark, slik ble det lettere å identifisere intervjupersonene. Linjene i transkripsjonene var nummererte, det muliggjorde identifisering av kodenenes plassering i transkripsjonene.

Steg 5, Kategorisering av kodene

Relevante koder fra intervjuene ble klippet ut og lagt utover en stor bordflate. På dette tidspunktet hadde jeg 330 koder fordelt på de fem intervjuene. Møysommelig startet sorteringsprosessen, hvor koder som omhandlet de samme temaene på tvers av intervjuene ble samlet i klaser. I sorteringsprosessen ble noen koder og temaer forkastet. Andre utkrystalliserte seg som hovedfunn og noen ble underkategorier.

Steg 6, Funnene får navn:

Gjennom prosessen fra det individuelle til det generaliserende står en alltid i fare for å fjerne seg fra intervjupersonenes livsverden og bli for teoretiserende. Dette forsøkte jeg å unngå ved å benytte ord og setninger fra kodene på klasene eller meningsfortetningene, i størst mulig grad (Langdridge 2006).

Utfallet av analysen ble 3 hovedkategorier og 9 underkategorier.

3.10 Validitet og reliabilitet

Validitetsbegrepet innen kvalitativ forskning er knyttet til hvorvidt en kan stole på funnene som presenteres. Det handler om hvorvidt en har funnet riktig metode for å undersøke temaet og i hvilken grad forskeren klarer å være transparent i forskningsprosessen. Forskeren skal være kritisk til egen prosess gjennomgående gjennom hele utarbeidelsen. Troverdigheten til funnene styrkes dersom en finner gjenklang i annen forskning, i teori eller i fagfellesskapet. Forskeren må være åpen i forhold til hvorfor dette er funn som fremstår for akkurat denne forskeren i en gitt kontekst. Samtidig som forskeren ser på alternative fortolkninger og er kritisk til egne funn, men viser at en våger å stå for dem (Kvale og Brinkmann 2015, s.275-283; Seale 2007, s. 384-387; Thagaard 2013, s.203-205). Mine fortolkninger av materialet, samt presentasjon av funn opp mot relevant teori vil fremkomme av de påfølgende to kapitler.

Troverdigheten til forskningsprosjekter som benytter IPA ligger i at forskeren er tro mot metoden i form av nøyaktighet i gjennomføringen (Smith et al. 2009). Primært ligger det til metoden å presentere funn opp mot relevant og allerede eksisterende teori. Det gis åpning for å fremsette mikroteorier (Dallos og Vetere 2005, s.53 og 57), noe jeg gjør mot slutten av diskusjonskapittelet. Gjennomgående i prosjektet har jeg anstrengt meg forhold å være transparent i forhold til fortolkninger og analysearbeidet.

Jeg har redegjort for mitt vitenskapsteoretiske ståsted. Videre har jeg vært transparent i forhold til de valg jeg har foretatt når det gjelder teori og vist åpenhet omkring analyseprosessen. For å synliggjøre at jeg forholder meg tro til det innsamlede materialet fra intervjuene benyttes direkte sitater for å vise troverdighet til de overordnede kategoriene i studien (Seale 1999, s.147-157).

Relabilitet styrkes ved at andre forskere har vært med i deler eller avgjørende tidspunkt i prosessen. Forskeren må være åpen for kritiske innspill fra fagfeller og foreta nødvendige justeringer (Thagaard 2013, s.203). Alle intervjupersonene i denne studien har fått anledning til å lese gjennom transkripsjonene i etterkant av intervjuene, slik har de fått mulighet til å korrigere egne utsagn. Tre informanter valgte å respondere, hvorav kun en hadde spørsmål og kommentarer. Temaet denne tok opp omhandlet anonymisering. Et innspill jeg imøtekom ved å gjenta informasjon om anonymisering av kjønn, alder og eksempler fra praksis i publikasjonen. Min veileder har fulgt hele analyseprosessen. Han har lest transkripsjonene og

fulgt prosessen opp mot de overordnede funn og hovedkategorier. Nevnte bidrag til prosessen påstås å gi troverdighet til mine funn.

3.11 Kritikk til metoden og begrensningene ved min tilnærming til den

Sitatene er trukket ut fra sin kontekst i transkripsjonene og satt inn i en ny i funnkapittelet, noe som i stor grad kan påvirke meningsinnholdet. Jeg har derfor vært opptatt av å forklare konteksten sitatene er trukket ut fra i presentasjonen. Slik jeg forstår kvalitativ forskning er det likevel troverdig nok, så lenge forskeren er transparent. Sitatene som er valgt ut sto frem for meg som informasjon (Bateson 2000), samt gav gjenklang og utvidet min forståelseshorisont. Hadde forskeren på temaet vært en annen ville sannsynligvis andre spørsmål, funn og sitater fremkommet.

Et større utvalg av informanter ville beriket materialet og flere perspektiver på temaet høykonflikt ville trolig blitt representert. Jeg traff hver enkelt barnevernsarbeider kun kort tid. Materialet var påvirket av flere variabler, det være seg kontekst, relasjonen mellom de intervjuede og intervjuer, samt tidspunktet intervjuene ble gjennomført på. Hadde jeg snakket med barnevernsarbeiderne på et annet tidspunkt eller i en annen kontekst ville både intervjupersonene og jeg fremstått som noe annet, samt samtalen ville hatt et annet forløp. Hadde jeg intervjuet dem flere ganger kunne intervjupersonene rettet opp i tidligere uttalelser, men grunnet prosjektets beskjedne omfang og tidsbegrensning var ikke dette mulig.

I ethvert forskningsprosjekt er den mulige ulempen ved frivillig deltagelse eller ”volunteer bias” noe forskeren må ta høyde for. Det er herunder viktig å ha et kritisk blikk for hvem som melder seg til et slikt prosjekt og hva som er motivasjonen bak, som særlig interesse for temaet arbeid med høykonflikt. Det er dermed interessant å tenke over hvem det er som ikke meldte seg, hvorvidt temaet i seg selv gav motstand eller at en ikke identifiserte seg med temaet i det hele. Frivillighet gjør det særs vanskelig å si at utvalget er representativt (Salkind 2010). Representativitet er ikke en forventning til kvalitativ forskning, da forskningen er påvirket av fortolkninger. Funnene kan dermed ikke generaliseres og kalles objektive funn, slik man har anledning til i kvantitativ forskning (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Årsak til at jeg har fått intervju akkurat mine intervjupersoner kan være mange. Jeg ser grunn til å undres over hvorvidt tilfeldig utvalgte intervjupersoner ville ha bidratt til at andre funn i

denne studien. Samtidig lurer jeg på om fremstillingen min av det intervjupersonene sier representerer og gir gjenklang for fagfeller i barneverntjenesten.

Ved bruk av semistrukturert intervju ble det en utfordring å møte intervjupersonene der de var gjennom hele intervjuet. Dette fordi jeg hadde min egen agenda i mine forhåndsbestemte spørsmål, som jeg ønsker at alle intervjupersonene skulle svare på. På den måten har jeg satt egne behov for sammenlikning av data foran intervjupersonenes fortelling. I denne prosessen kan jeg ha gått glipp av mange interessante funn, som kunne ha belyst temaet ytterligere og på andre måter.

Min inngang til temaet har gjort at jeg har gått glipp av elementer som kunne ha belyst temaet grundigere. I etterkant av datainnsamlingen ser jeg at jeg kunne ha fulgt opp tema, som forekomst av rus og vold i familier hvor tema er høykonflikt. Tydeliggjøring av disse elementene ville ha kunnet oppklare hvorvidt høykonflikt kan skyggelegge annen problematikk familiene sliter med. Jeg tenker at jeg skulle ha avklart med mine intervjupersoner tydelig hvorvidt de snakket om foreldre som levde sammen eller foreldre som bodde adskilt. Det fremkommer av materialet at intervjupersonene snakker primært om foreldre som ikke lever sammen, da de omtaler samværsavtaler i stor grad. Likevel tenker jeg at dette burde ha kommet frem tydeligere i mitt datamateriale og ville ha styrket mine funn. Dersom jeg hadde hatt mulighet til å gå dypere inn i temaet høykonflikt ville jeg ha tatt med de nevnte elementer. Da jeg ikke kan gjøre intervjuer om igjen i dette prosjektet, tar jeg med disse svakhetene inn som forslag til videre forskning under punkt 5.8.

3.12 Å arbeide med egen forforståelse

Arbeid med foreldrekonfliktsaker i barnevernkonteksten er noe jeg har fordypet meg i, både i forkant av og under arbeidet med prosjektet. Opplagt var min forforståelse preget av mye informasjon og fordommer i inngang til denne studien. Før intervjuene ble gjennomført hadde jeg lest en del forskning og teori på temaet, som bekreftet, avkreftet og utvidet mine forforståelser. Det at jeg kjenner temaet godt kan ha påvirket intervjuene i både positiv og negativ retning. Positiv på den måten at beskrivelsene kan ha blitt fyldigere (Kvale og Brinkmann 2015), negativ på den måten at jeg trolig ikke ble ikke-vitende (Anderson 2003) i tilstrekkelig grad.

Allerede i første ordinære intervju ble jeg konfrontert med ideer fra intervjupersonen, som var annerledes enn mine egne. I forkant av intervjuet hadde jeg tenkt en del på et eksempel fra praktisk forskningsarbeid Vetere presenterte ved en classesamling, ved VID Høgskole i Oslo høsten 2017. Hun fortalte om en forsker som hadde avsluttet et intervju etter 15 minutter, da hun ikke fikk bekreftet sine forståelser av intervjupersonen. Kvalitativ forskning krever at forskeren klarer å favne det som er nytt for en og følge det lenger enn man naturlig ville ha gjort i en dagligdags samtale omkring samme tema (Smith et al. 2009). Etter pilotintervjuet bevisstgjorde min veileder meg på min unnfalighet i forhold til å stille utdypende spørsmål. Denne kunnskapen styrket min mulighet til følge intervjupersonenes fortellinger og ikke min egen i de påfølgende intervjuene. Erfaringen jeg drar av dette er viktigheten av bevisstgjøring omkring egen forforståelse i forkant av kvalitative intervjuer og evnen til å ta imot noe nytt i selve intervjuet.

3.13 Forskning på eget felt

Barnevernsarbeiderne jeg har intervjuet jobber i andre regioner enn meg og på ulike kontorer. Intensjonen bak å oppsøke ulike kontorer var å åpne opp for forskjellige forståelser og kulturer i materialet. Det har kun vært kontakt for avtale om tidspunkt for intervjuet og mailutveking angående transkripsjonene. At jeg arbeider i barnevernet ble gjort kjent for intervjupersonene i informasjonsskrivet. En risiko kan være at begge parter tok deler av dialogen og forståelse av kontekst for gitt. For gitt på den måten at vi forstod implisitt hva den andre mente med et utsagn, noe som er en umulighet med et fenomenologisk-hermeneutisk grunnsyn. Det kan tenkes at intervjupersonene opplevde det som underlig at jeg stilte oppfølgingsspørsmål ved det implisitte.

Som barnevernsarbeider innehar jeg en innsider-posisjon (Dwyer og Buckler 2009). Fra den posisjonen kan en unnlate å stille spørsmål ved det som oppleves åpenbart og gå glipp av interessante fenomener. Posisjonen til tross kan erfaringer med temaet bidratt til at jeg har kunnet stille relevante og nyanserte spørsmål i intervjuene (Kvale og Brinkmann 2015). Et hovedpoeng for meg i mitt arbeid med forskningsspørsmål, intervjuguide, gjennomføring av intervjuer og i analysearbeidet har vært å forsøke å se egen kultur med andres øyne. I starten av intervjuet valgte jeg å være eksplisitt i forhold til at jeg ville stille spørsmål som kunne oppleves opplagte, det begrunnet jeg med ønsket om å få tak i intervjupersonens forståelse av temaet (Hammersley og Atkinson 2004, s.131; Thagaard 2013, s.86 og s.206).

3.14 Ethiske hensyn

Forskeren skal alltid tenke over implikasjonene det kan ha for intervjupersoner å delta i en slik studie (Kvale og Brinkmann 2015, s.97). Jeg har forsøkt å være kritisk i møte med materialet i studien, uten å rette kritikk mot intervjupersonene eller deres uttalelser. Kritikken til funnene rettes mot det overordnede system. I punkt 20 i retningslinjer gitt av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), fremkommer det at offentlige organer, som barnevernet, bør stille seg til disposisjon for innsyn og forskning. Åpenhet fra offentlige organer er av interesse for offentligheten.

Alle intervjupersonene har fått et informasjonsskriv (vedlegg 2) i forkant av intervjuet hvor tema og hensikt med intervjuet fremkommer. Intervjupersonene signerte et informert samtykke til deltagelse i studien (NESH pkt. 8), se vedlegg 3. Før intervjuet startet ble de informert om muligheten for å trekke sitt samtykke når de måtte ønske i løpet av og i etterkant av intervjuet. Jeg har trygget dem på at opplysningene de har gitt er behandlet konfidensielt og at deres identitet ikke skal kunne avsløres i oppgaven (Thagaard 2016, s.24-28; NESH. pkt. 9).

Barnevernsarbeiderne i studien gav i noen tilfeller detaljerte, men anonymiserte, beskrivelser av vanskelige situasjoner deres klienter lever i. Det pålegges forskeren å ta hensyn til at informasjon gitt om tredjepart ikke blir utlevert og kan knyttes til person i publikasjoner (NESH pkt. 13). Hensynet er ivaretatt ved at beskrivelsene ikke inngår i funnpresentasjonen.

Gjennomgående er det vist god henvisingsskikk (NESH pkt. 26). Informasjonen er sporbar i forhold til publikasjoner, artikler og bøker jeg har hentet inspirasjon fra.

Studien er en utelukkende en konsekvens av egeninteresse for temaet. Hverken min arbeidsgiver eller andre har lagt føringer i forhold til det jeg har forsket på. Studien kan ansees som uavhengig (NESH pkt. 2.).

Studiet er godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjenesten (NSD), se vedlegg nr. 5.

4 Presentasjon av funn

I dette kapitlet vil jeg presentere mine funn fremskaffet ved IPA- analyse. Det tillegges metoden å være så nær intervjupersonenes fortellinger som mulig, samtidig som forskerens fortolkninger preger funnene og kategoriseringen av dem (Dallos og Vetere 2005). De 3 hovedfunnene, som har fremstått for meg som mest signifikante, presenteres med underkategorier. Hvert funn underbygges av direkte sitat fra intervjupersonene. For å bedre lesbarheten har jeg fjernet enkelte fyllord eller tegn, som liksom, ehm og prikker, som markerer pause i sitatene. Noen ganger er sitatene deler av lengre resonnementer, der hvor jeg har klippet ut deler markeres det ved (...). Alle intervjupersonene i studien understøtter hovedfunnene, slik jeg forstår materialet. Barnevernsarbeiderne er ikke alltid samstemte når det gjelder underkategoriene, slik jeg har oppfattet det. De ulike opplevelsene vil fremkomme av teksten i dette kapitlet.

Funnene skal forsøke å besvare problemstillingen:

Hvordan opplever kommunalt ansatte barnevernsarbeidere møtet med familier hvor foreldrene er i høykonflikt?

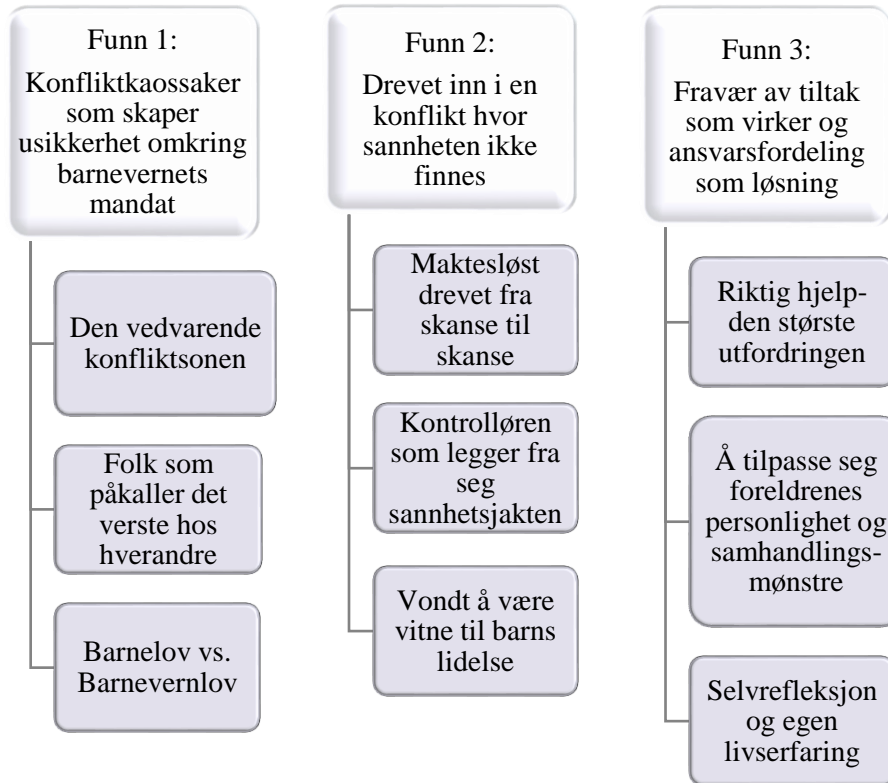
Følgende forskningsspørsmål fulgte opp problemstillingen:

- Hvordan opplever barnevernsarbeiderne møtet med høykonfliktfamilier?
- Hvilke forståelser har barnevernsarbeiderne av sin rolle, i en barnevernkontekst, i møte med høykonfliktfamilier?
- Hvordan forstår barnevernsarbeiderne målsetning for samarbeid og endringsprosessene i høykonfliktfamiliene?

Intervjupersonene:

- Odd, 52 år, ansiennitet i barnevernet 25 år, liten kommune.
- Vigdis, 59 år, ansiennitet i barnevernet 25 år, liten kommune.
- Kjellaug, 61 år, ansiennitet i barnevernet 23 år, liten kommune.
- Cecilie, 35 år, ansiennitet i barnevernet 10 år, stor kommune.
- Tuva 37 år, ansiennitet i barnevernet 5 år, middels stor kommune.
- Vilde 39 år, ansiennitet i barnevernet 10 år, middels stor kommune.

I diagrammet under presenteres hovedfunn med underkategorier. Her fremstilles barnevernsarbeidernes forståelser av og opplevelser knyttet til temaet arbeid med høykonfliktfamilier.

4.1 Funn 1: Konfliktkaosaker som skaper usikkerhet omkring barnevernets mandat

I prosjektet har jeg vært opptatt av å finne barnevernsarbeidernes forståelser av temaet høykonflikt og hvorvidt det er et begrep som benyttes. Det er gjort forsøk på å finne utav hvordan de forstår familiemedlemmene og samhandlingen innad i familiene. Tema de selv tar opp er hvorvidt de har den riktige kompetansen og mandatet til å utføre arbeid i sakene. De beskriver et virvar av informasjon som kommer fra begge kanter i konflikten foreldrene imellom. I intervjuene benytter barnevernsarbeiderne kraftfulle egenkonstruerte begreper som ”konfliktkaosaker” (Odd, linje 848) og ”konfliktkarusell” (Cecilie, linje 1002).

4.1.1 Den vedvarende konfliktsonen

I intervjuene spurte jeg barnevernsarbeiderne direkte om hva de la i begrepet høykonflikt. Det la føringen for at det finnes et slikt begrep som faktisk benyttes i deres arbeidskontekst. I de

deler av intervjuene hvor barnevernsarbeiderne snakket mer fritt, ble begrepet konflikt benyttet. På et lavere konfliktnivå beskriver barnevernsarbeiderne foreldre som kan snakke positivt om den andre forelderen og som lar seg bevege av barneverntjenestens innspill. I høykonfliktsakene er mistilliten mellom foreldrene alltid tilstedeværende og foreldrene begynner å melde bekymring på hverandre. Slik beskriver Cecilie det når hun sammenlikner med et lavere konfliktnivå, hvor samarbeidet fungerer på et vis:

Og så har du dem som ikke klarer det på noe område..(..).. når det virkelig begynner å bli vanskelig (...), når de har så grunnleggende mistillit til hverandre at, at foreldre begynner å melde bekymring på hverandre. Med bekymring for omsorgssituasjonen hos den andre. (Cecilie, linje 482-484).

Barnevernsarbeiderne beskriver høykonflikt, som en type saker hvor de må forholde seg til foreldre som ikke klarer å ha et felles perspektiv og alle involverte opplever situasjonen som en vedvarende konfliktsone. En konfliktsone hvor polarisering og svart- hvitt tenkning har tatt overhånd. Foreldrene kan ikke kommunisere med hverandre, de kan ikke være i samme rom uten enten å krangle eller at en eller begge blir helt tause. Det er en grunnleggende mistillit mellom partene over tid, slik oppsummerer Odd:

..høykonflikt, det blir da noe som på en måte overskygger alle andre ting da, som kanskje mister perspektiv på barna, mister perspektiv på det som er rundt og det er konflikten som holder det i gang videre og vi og ingen får løst det, eller den løser seg ikke. Så kanskje det er varighet er noe jeg vil tenke på i høykonflikt, det vedvarer. (Odd, linje 1212-1217).

Barnevernsarbeiderne ser foreldre som strever med å få på plass avtaler omkring samvær og økonomi, ofte med bakgrunn i bitterhet over og opplevelse av svik knyttet til hendelser i fortiden. Det er konflikten som blir materien barnevernsarbeiderne må jobbe i hele tiden. ”Det er to mennesker som har mistet troen på hverandre og ser ingen gode egenskaper hos den andre.” (Odd linje 1230- 1245). Samhandlingen foreldrene imellom er fastlåst i negativ forstand og defineres ved at ”Det er ingen forventning om endring.” (Tuva linje 56-63).

Tuva presenterte begrepet er rene konfliktsaker i forbindelse med definering av begrepet høykonflikt. Slik jeg forsto flere av intervjupersonene snakket de om saker der konflikten var den primære risikofaktoren. Slik jeg tolker det omhandler deres uttalelser rene konfliktsaker i samme betydning som Tuva fortalte om:”...noen av konfliktsakene, er om jeg skal si det sånn, rene foreldrekonfliktsaker, (...) det er ikke bekymring rundt den daglige omsorgen barnet får

hos den den bor fast hos.” (Tuva, linje 274-278). I samtale med Vilde omkring høykonfliktbegrepet skiller hun også foreldrekonfliktsaker fra andre type saker, ved at: ”Og da er det samarbeidsvanskene dem imellom som en på en måte skal jobbe med, for at ungene skal få det bedre.”. Barnevernsarbeiderne snakker om foreldrene som gode nok omsorgspersoner hver for seg, et tema som utforskes i større omfang under neste punkt.

4.1.2 Folk som påkaller det verste hos hverandre

Jeg har lagt merke til i materialet at barnevernsarbeiderne ser foreldre som har havnet i emosjonsstyrte og destruktive samhandlingsmønstre seg imellom, i noen tilfeller beskrives fysisk vold. Parallelt med disse beskrivelsene kommer utsagn om konfliktforeldrene som stort sett gode nok omsorgspersoner. Et tredje element, som fremstår for meg, er at foreldrene er enig i at å vokse opp med foreldrekonflikter er skadelig for barn, men at de mister barna av syne i konfliktkaoset.

Intervjupersonene beskriver foreldre som er blindet av konfliktkaoset og det gjør foreldrene primitive i handlingsmønstrene, i betydning av at de fremstår som ureflekterte og emosjonsstyrte. De fleste ser foreldrene fraskriver seg sitt ansvar for sitt bidrag til konflikten og at de legger ansvaret for det problematiske over på den andre parten. Barnevernsarbeiderne ser at det er en fastlåsthet og rigiditet i samhandlingen og de negative sidene hos hver enkelt forsterkes i møtet mellom dem. Foreldrene fremstilles som ”...en type folk som påkaller det verste hos hverandre.” (Tuva, linje 170-171). Barnevernsarbeiderne forteller om foreldre som sender bekymringsmeldinger på hverandre. Bekymringene kan handle om vold, foreldrenes opplevelse av vold og gjensidighet i volden. Vilde kom med et eksempel på vold mellom skilte foreldre og hvordan det ble benyttet inn i spillet:

Så har hun nektet å gå og så har han på en måte prøvd å skyve henne ut og så går hun til motangrep og så blir det en voldssituasjon. Og begge to kom dårlig ut av den med merker og sånn..og så velger hun å gå til, (...), legevakten for å få dokumentert det. Det har jo ikke han gjort, så hun har dokument på at han har vært voldelig mot henne og så bruker hun det mot ham i en sak. (Vilde, linje 319-325).

Primitive samhandlingsmønstre foreldrene imellom til tross er en gjennomgangstone i intervjuene i studien om at de fleste skilte foreldre i høykonfliktsaker er gode nok omsorgspersoner på hver sin kant. Det er ikke omsorgsutøvelsen i det daglige som er

utfordringen, det er overgangene mellom hjemmene og manglende forutsigbarhet i forhold til samvær. ”... den daglige omsorgen hos hver av dem den kan være god nok og så er det samarbeidet og overganger som skaper konfliktene og der uroen ligger.” (Cecilie, linje 282-283). Det hender også at omsorgen er like lite god i begge hjem, men at den ikke er så dårlig at barnevernsarbeiderne vurderer å fremme sak med den hensikt å overta omsorgen for barna.

Slik skiller høykonfliktsakene seg fra andre saker i barneverntjenesten, slik jeg forstår materialet i studien. Vanligvis rettes tiltak mot å bedre omsorgskompetansen til foreldrene. ”Det er ikke den klassiske omsorgssvikten på ernæring, hygiene det her..(...) ..rus, ikke nødvendigvis. Og det er jo kanskje det og som gjør at vi kommer litt til kort i det da.” (Kjellaug, linje 264-269). Barnevernsarbeiderne ser foreldre som er oppslukt av konflikten og at foreldrene mister fokus på barna.

...det kan jo være gode nok foreldre, men i sånne situasjoner så skjer det noe med dem, så de blir...de glemmer ungene litt. Så jeg tenker på en måte å bekymre de i forhold til det, det gjør vi jo... (Vigdis, linje 351-354).

Barnevernsarbeiderne opplever at foreldrene er enige i at å vokse opp i konflikt er skadelig for barn, men ” det er som teflon, det bare går vekk for de er så sinte.” (Vigdis, linje 730-731). Samtidig opplever de fleste at foreldrene ikke ser sin egen rolle i konflikten og at vanskene barnet viser har sammenheng med den andre part. Kjellaug beskriver det på denne måten hvordan foreldre ikke tar det barna sier inn i stor nok grad: ” Nei, jeg har opplevd at de kikka på hverandre..haha..hør hva de sier, men de tar det ikke til seg selv.” (Kjellaug, linje 670-671).

Tuva opplever at barn i samtaler, i denne type saker, ofte sier at de ikke husker så godt når hun forsøker å komme innpå forholdet til foreldrene. Hun tenker at det har sammenheng med at barna har en sterk lojalitet til begge foreldre og at de opplever at Tuva er på jakt etter hvem som er den skyldige. Barnevernsarbeiderne ser barn som forsøker å balansere i mellom to foreldre. Vigdis og Kjellaug merker det ved at barna sier at de vil ikke at noen eller noe skal være annerledes, selv om høyt konfliktnivå er kjent i saken. Cecilie ser barn som bruker nær all sin energi på lojalitets- og konfliktfokus:

...når fokuset ligger på konflikt og det å være i lojalitetskonflikt og det å være hele tiden være sensitiv og det å hele tiden være i forkant for å unngå konflikt. Støtte

mamma eller støtte pappa. Å hele tiden bli satt i en posisjon hvor man gjerne skal ta parti, at det tar fokus og energi som gjerne skulle ha vært brukt på andre ting. Venner, sosialisering, det faglige og det å ja konsentrasjon og innlæringsevne og så videre. (Cecilie, linje 687-694).

Slik jeg forstår det, ser barnevernsarbeiderne barn med et høyt stressnivå, barn i alarmberedskap og som strever med å konsentrere seg. De ser barn som blir forstyrret i sin emosjonelle utvikling og dratt inn i en lojalitetskonflikt. Noen av barna de arbeider med har fått tildelt diagnoser i psykiatrien, basert på skade påført dem av å leve i konflikt.

Tuva opplever at hun ikke har tilstrekkelige verktøy for å avdekke konfliktens viktighet i saken og at hun derfor ikke kan argumentere overfor for konfliktens betydning overfor foreldrene. Samtidig er de fleste barnevernsarbeiderne opptatt av å bevisstgjøre foreldre omkring atferdsendring hos barnet og hvorvidt det kan ha sammenheng med konflikten. En utfordring barnevernsarbeiderne forteller om, er å få foreldrene til å ha fokus på at barnet i stedet for konflikten, samt at begge foreldre har en del av ansvaret. Blant barnevernsarbeiderne hersker det uenighet omkring hvorvidt det er barnevernets oppgave å rydde opp i samarbeidsproblemer foreldrene i mellom.

4.1.3 Barnelov vs. Barnevernlov

I alle intervjuene kommer intervjupersonene stadig tilbake til hva som er barneverntjenestens mandat og hva som egentlig ligger under familievern og domstolene. Det hersker usikkerhet omkring hvorvidt barneverntjenesten har kompetansen til å faktisk være til hjelp, samt at mandatet ligger til familievernet og i ytterste konsekvens domstolene. Under ligger en frustrasjon omkring at familievernet og domstolene ikke klarer å løse sakene og at situasjonen forblir fastlåst til tross for at disse instansene gjør sine forsøk.

Flere av intervjupersonene er svært tydelige på at de styrer unna konfliktsaker i størst mulig grad og tenker at sakene bør løses av familievernkontoret. Vilde ser at hun blant annet har tatt familievernkontorets rolle tidligere og i intervjuet formulerer hun seg slik:

...en er tydeligere på at her, det må vi ta på familievernkontoret, så blir vi med dere bort der. I mindre grad så prøver en kanskje å løse det selv nå, enn hva en gjorde tidligere. Ja en gjør det, og fordi det tar vanvittig mye tid. Og det er vel og gjennomgangstone, at det er veldig energikrevende. (Vilde, linje 745-750).

Barnevernsarbeiderne opplever ofte at konflikten mellom foreldrene omhandler uenigheter omkring samvær med barnet. Ved samværskonflikter er det fristende for barnevernsarbeiderne å gå inn i en meklerrolle, en rolle de ikke opplever å ha mandat til å innta. I intervjuet med Odd fremkommer det for meg en gjenklang i beskrivelsen til Vilde i forhold til å innta rolle som ikke fremstår for ham som fruktbart og at ”Innafor barnevernets rammer så er det faktisk ikke mulig...” (Odd, linje 321-322). Intervjupersonene opplever at foreldrene har forventninger til at barneverntjenesten har større myndighet i samværsaker enn det en faktisk har, noe Vigdis sier noe om her i dialog med Kjellaug:

Og så er det sånn som du sier, det er mange som tror at vi kan gjøre mer enn vi kan, at vi kan stoppe samvær og at vi kan bestemme og true. Og som blir veldig sinna på oss når vi ikke kan gjøre mer enn det vi kan (...). For når de liksom kommer til barnevernet så tror de at vi kan bestemme alt. Vi har liksom makt til all ting og når vi ikke kan det så. (Vigdis, linje 693-699).

Det fremkommer at barnevernsarbeiderne har en erfaring med at det er viktig å ha en bevissthet i forhold til de ulike mandater som kommer inn under de ulike lovverkene og instansene. Kjennskap til lovverket vurderes som viktig for å kunne begrense arbeidet i sakene og kunnskapen bidrar til at barnevernsarbeiderne i studien får en tydelighet i kommunikasjonen med foreldrene. Tuva er bekymret for kollegaer som ikke har samme kunnskap som henne i liknende saker, noe som igjen påvirker hennes arbeidshverdag:

Jeg synes det er veldig trist å se at en del strever med ting som en ikke kan gjøre noe med. Og at det tilhører et annet lovverk og så går en inn i det og så blir en fortvila. Jeg har kollegaer som er oppe i, som nærmest hver fredag må inn å forhandle mellom foreldrene om samvær og det blir så ugreit, sant, så det er jo klart det gjør jo noe med, altså med min jobb og at kollegaer gjør det. (Tuva, linje 380-386.)

Om ikke barnevernsarbeiderne avviser sakene helt så henviser de til familievernkontoret. Dersom de ser behov for det blir de med foreldrene til samtaler ved familievernkontoret, som en del av arbeidet med familiene. Erfaringen barnevernsarbeiderne sitter igjen med er at hverken familiekontor eller rettsinstanser heller lykkes med å senke konfliktnivået. Dette fører til at alle involverte, inkludert barnet, blir stående ”midt mellom to voksne” (Odd, linje 586-587) videre. Enkelte av barnevernsarbeiderne uttrykker en frustrasjon over avgjørelser som blir tatt i domstolene.

Cecilie og Vilde vurderer at enkelte av rettskjennelsene de har vært borti ikke er til barnets beste, men at det er et foreldrenes rett til samvær som sikres. I intervjuet viser Vilde til ett eksempel hvor hun frykter for barnas psykiske helse etter at en far fikk hovedomsorgen etter anke til lagmannsretten. Kjellaug bemerker at en rettsprosess noen ganger blir en skittentøysvask, som ripper opp i gamle sår og kan gjøre vondt verre. Cecilie ser at mange foreldre går runde på runde i rettssystemet uten at situasjonen endres. Barna blir sviktet av systemet som helhet frykter Vilde. Når barna lider under foreldekonflikten er det barneverntjenestens oppgave bistå, slik at de får det bedre. Cecilie er ikke i tvil om at det er barnevern i dialog med meg omkring barnevernets arbeid i konfliktsaker før og nå:

Men i senere år er det mer og mer og mer fokus på barnet som individ og barnets behov, selv om det har vært fokus hele veien å ha barnet sentralt, så er det etter hvert blitt aksept for at dette her, dette her er barnevern! (Cecilie, linje 729-733).

Det er en ambivalens å spore i synet på sakene, slik jeg tolker det. Barnevernsarbeiderne er ikke samstemte i forhold til om foreldrekonfliktsaker er et anliggende for barnevernet. Det er en uklarhet omkring når og hvordan barnevernet skal involvere seg, samt hvorvidt en har kompetansen til å bistå på riktig måte. Slik jeg forstår det saboteres endringsarbeidet ved at barnevernsarbeiderne ikke har tiltakene som hjelper i denne type saker, noe jeg vil komme tilbake til under hovedfunn 4.3.

4.2 Funn 2: Drevet inn i en konflikt hvor sannheten ikke finnes

Da barnevernsarbeiderne ble spurt om hvordan de posisjonerer seg i rollen, sa alle sammen at de har en hjelperrolle. En hjelperrolle de så gjerne vil innta, som i noen tilfeller gjør at de overtar ansvaret for å løse alle problemene. Lysten til å hjelpe er drevet av et ønske om å endre barns situasjon til noe bedre, en rolle de ikke opplever at de klarer å fylle i møte med konfliktsakene:

Så jeg kjenner på den at det også gjør vondt av og til å se og, og på en måte og vondt med det at ..(...)...altså jeg kan ikke fikse ting. På en måte bare spør meg, ja barnet har det ikke bra, men det har det ikke så ille heller at det ikke skal bo der mer..altså...that`s life. (Tuva, linje 295-300).

Midt i konfliktkaoset forteller de fleste barnevernsarbeiderne om maktesløshet i hjelperrollen. En hjelperrolle de ikke opplever å kunne fylle fordi de ikke vet hva som er sant og finner ikke startpunktet for hjelpearbeidet. Sannhetsgehalten ved den ene forelderens uttalelser

undergraves av den andres i neste øyeblikk. I et virvar av motstridende informasjon ser de at arbeidet er krevende og innsatsen de setter inn bærer lite frukt.

4.2.1 Maktesløst drevet fra skanse til skanse

Cecilie fortalte om følelsen av å bli fanget inn i de fastlåste perspektivene til foreldrene, noe som igjen kunne gjøre henne rigid og firkanta, ”... den urimeligheten eller den rigiditeten en kan møte hos en del foreldre som er blitt fastlåst i en konflikt, den smitteeffekten det har, er kjempeviktig å være bevisst på.” (Cecilie 1029-1031). Hun beskrev videre at å leve i konflikt opplevdes energitappende og tidsoppslukende for alle involverte, det inkluderer foreldre, barn og barnevernsarbeideren selv. Flere fortalte hvordan de ble drevet fra skanse til skanse i konflikten, hvor de ble sittende imellom å ta imot fra begge kanter. Vilde summerer det opp slik:

En blir sittende som en sånn søppelkasse til slutt å få dritten fra begge to, (...), og synes det er vanskelig å skille. Og så ser en jo ungene og ser hvor vanskelig det er, ingen av foreldrene ser dette, (...), tydelig selv. Og jeg blir, (...), heller ikke en tydelig saksbehandler som sier at dette handler faktisk om ungene, da må vi gjøre sånn. Jeg klarer ikke å skjære igjennom, (...), en blir for styrt. (Vilde, linje 164-171).

Alle intervjupersonene i studien har arbeidet i barneverntjenesten over tid og har kommet i kontakt med mange familier hvor foreldrene kommer inn under deres egen definisjon av høykonflikt. På spørsmål i forhold til hvordan de reagerer når de får en ny høykonfliktsak sier Tuva, Odd, Kjellaug og Vigdis at de kjenner seg pessimistiske i forhold til hva de skal klare å utrette i sakene før de har begynt. De vet at de får en sak hvor de ikke vil lykkes og de vil møte barn de ikke kan hjelpe. Å arbeide med materie som er så ubevegelig setter dem i en situasjon hvor de opplever maktesløshet, håpløshet, frustrasjon og fortvilelse. Tuva beskriver hvordan hun ”.....blir påmint min, det jeg før tenkte på som en utilstrekkelighet, hvor jeg påla meg selv, eller jeg tenkte at jeg ikke var god nok, og så videre, som ikke fikk orden på dette her.” (Tuva, linje 108-111).

Barnevernsarbeiderne snakker om forventninger fra foreldrene om å ta parti i konflikten og utmattelsen de kjenner på i den forbindelse. De opplever at foreldrene er overbevist i sine egne perspektiver, noe som får dem til å stå iherdig på for sitt eget syn. I denne verveprosessen opplever foreldrenes mål å være å få barnevernet på sin side. ”Jeg tror kanskje jeg litt fort blir fanga av hvordan jeg skal håndtere eller forholde meg til de voksne...når vi

snakker nå.” (Odd, linje 1062-1064). Samtidig som barnevernsarbeiderne er opptatt av barna, kan de på ny kjenne på oppgitthet slik Vilde her beskriver:

Ungene sier en ting. Foreldrene sier en ting om hverandre, sånn at når saksbehandler har kontakt med alle deler, så blir en sugd inn i det og så blir en litt blinda. At (...), litt avhengig av hvor klar og tydelig en er fra før så har en mye litt sånn oppgitthet rundt det, opplever jeg. (Vilde 728-732).

Oppgittheten og maktesløsheten barnevernsarbeiderne føler på står i sammenheng, slik jeg ser det, med at de mister hjelperidentiteten. De mister hjelpefunksjonen når de ikke lenger vet hva som skal fikses i en situasjon de er blinda av og sugd inn i.

4.2.2 Kontrolløren som legger fra seg sannhetsjakten

Gjennomgående beskriver intervjupersonene det som en utfordrende del av arbeidet å finne ut av hvem som snakker sant av foreldre i konflikt. I konfliktsakene de snakker om i intervjuene gjør at de likevel forsøk på å finne sannheten. Forsøkene gjøres for å sikre at barnet ikke lider under de faktiske beskyldningene som fremsettes. Kontrollrollen tok fullstendig over fokus for Vigdis ved et tilfelle. Beskyldningene var så alvorlige og ekstreme fra begge foreldre, at hun opplevde det som sin plikt å finne ut av det. Hun beskriver hvordan hun gikk inn i en slags politirolle og sjekket telefonregistre for å finne ut av hvem av partene som løy. Til slutt ble hun korrigert av en ekstern veileder, som gjorde henne bevisst på rollen hun hadde inntatt (Vigdis, linje 75-82).

Barnevernsarbeiderne beskriver en forvirring av å stå i midten. De ser beskyldningene fly frem og tilbake uten å vite hverken hvem en skal tro eller høre på. Det er utfordrende å finne en forståelse av situasjonen, som her beskrives:

For det er liksom, får du en historie og så tenker du at det er helt riktig og så kommer den andre personen og så får du liknende historie, som på en måte er like riktig. Så jeg synes det er vanskelig å vite, jeg synes det er veldig vanskelige saker. (Vigdis, linje 60-63).

Flere av barnevernsarbeiderne fortalte at de hadde lagt fra seg sannhetsjakten og hadde valgt å se på samspillet i familiene, med et fokus på alle parter som bidragsytere. I resonnement omkring gjensidighet i vold beskrev Tuva det på denne måten: ”Det i forhold til hvem slo

først, hvem slo hardest. Hvem slo hardest, hvem slo først fordi den ble mest redd. Altså det...det vet vi gjerne aldri.” (Tuva linje 162-164).

Samtidig som de var kommet frem til at det ikke var mulig å vite hvem som har mest rett i sakene opplevde flere av intervjupersonene foreldrene som svært sensitive på ikke å bli trodd. Det medførte en balansegang i forhold til ikke å avvise og såre noen av partene, samtidig som de ikke kunne ta tydelig side i konflikten. Noen forsøkte å speile foreldrene på samspillsmønsteret, noe som kunne være provoserende for foreldre. Dilemmaet beskriver på denne måten: ”Hun blir jo nesten sånn såra og fornærma på at jeg ikke setter to streker under hennes perspektiv og sånn er det på den andre sida og..ja.” (Odd, linje 1282-1284).

Forventningene fra foreldrene om å ta parti i konflikten gjorde at barnevernsarbeiderne opplevde seg dratt inn i en konflikt. Vilde forklarte at dersom det kommer frem annen type problematikk i tillegg, som for eksempel rus, ble materien lettere å jobbe med (Vilde, linje 877- 881). Som tidligere er det vist til, under punkt 4.1.2, opplever Kjellaug at sakene ikke omhandler tradisjonell omsorgssvikt og gjør at barnevernsarbeiderne blir satt ut av spill. Jeg tolker dette dithen at i møte med noe konkret, som rus, stilner kaos. Når kaos stilner trår hensiktsmessige tiltak tydeligere frem i barnevernsarbeidernes forståelseshorisont.

4.2.3 Vondt å være vitne til barns lidelse

På spørsmål i forhold til hvordan barnevernsarbeiderne opplevde møtet med barna i høykonflikt sa de at det er vanskelig å se barn lide som konsekvens av konflikten. De fortalte at det er vondt å se barn de ikke klarer å hjelpe. Det fremkommer at det er vondt å se at foreldrene ikke gjør nok for å hjelpe barna sine i den vanskelige situasjonen. Videre uttrykkes en forståelse av at barnevernet, familievern og andre skuffer mange barn, da det kan skapes forventninger om endring, som ikke inntreffer. Slik beskriver Cecilie det å se barna:

Det er vondt! Det er vondt å se disse barna gå år etter år, runde på runde. Jeg har fulgt flere barn alle rundene, (...) gjerne vært og vitnet i tingretten og så noen år senere så er det inn å vitne i lagmannsretten og runde på runde.. (Cecilie, linje 597-601).

Som vist til tidligere er Vilde redd for at hun ikke blir den tydelige saksbehandleren, den som peker på barnet. Andre ganger blir det for utfordrende å ta inn barnas perspektiv i konflikten,

da barnevernsarbeideren allerede er ute av balanse i forhold til hvilket bein de skal stå i møte med familiene:

..om jeg skulle ta det fullt ut på alvor da, om når historiene kommer og så kan jeg ikke løse det for deg, eller jeg tror kanskje ikke jeg kan løse det, eller jeg vet ikke hva jeg skal gjøre med det (...) jeg tror vi blir veldig rådville. (Odd, linje 820-824).

Barnevernsarbeiderne forteller om en posisjon hvor de blir vitne til barn som blir dratt mellom foreldrene, på samme måte som de selv blir det. Slik jeg oppfatter det blir barnevernsarbeiderne satt i en slags vitneposisjon fremfor for en hjelperposisjon.

4.3 Funn 3: Fravær av tiltak som virker og ansvarsfordeling som løsning

Barnevernsarbeiderne opplever at det er vanskelig å sette inn tiltak som gir endring i høykonfliktsakene. Nyttige erfaringer de har gjort seg er at de legger ansvaret for endring tilbake på foreldrene, samtidig som de er opptatt av å se på eget bidrag og tar egne livserfaringer med inn i samhandlingen. Det som fungerer for flere av intervjupersonene er å lete etter personlighetstrekk og mønstrene foreldrene viser i samhandlingen med barnevern og andre. I møte med rigiditet tilpasser de seg og vender seg mot den ikke-rigide forelderen for å skape endringer. I motsetning til å bli drevet inn i konflikten forsøker de fleste å ikke "...hive seg på konfliktkarusellen..." (Cecilie, linje 1002-1004). Odd sier noe liknende og gir råd til sine kollegaer: "hold deg fast i stolen, ikke liksom heng med i svingene" (Odd, linje 838-839). I betydning av å ikke bli deltagende i alle krisene som presenteres, men i stedet tilby stabilitet i hjelperrollen.

4.3.1 Riktig hjelp – den største utfordringen

De fleste intervjupersonene forteller om utallige forsøk på tiltak, uten at endring har skjedd i familiene. Det oppleves tidkrevende å få satt i gang tiltak og muligheten til å sette inn riktige tiltak ansees som begrensa. "Å klare å gi barnet riktig hjelp til riktig tid, det er den største utfordringen." (Cecilie, linje 320-321).

Tiltakene intervjupersonene har erfaring med å ha satt inn i foreldrekonfliktsakene er gruppetilbud for foreldre med samarbeidsproblemer, oppfølging av familierapeuter, foreldreveiledning tilhørende saksbehandlerrollen og sakkyndige vurderinger. Innsatsen til

tross opplever barnevernsarbeiderne at barna har det like vanskelig som før. Når barna fortsatt lider setter Vigdis spørsmålstegn ved barneverntjenestens arbeid: "...vi kan jo i etterkant tenke, hva skulle vi ha gjort der? (...) Men vi har liksom prøvd alt." (Vigdis, linje 204-206).

Samarbeidspartene som skole, barnehage, familievernkontor og rettssystem kan ha forsøkt å bistå, men har heller ikke klart å bidra til endring. Til tross for at endring ikke har skjedd i familien etter endt tiltak, kan foreldrene på hver sin kant fortelle til barnevernsarbeideren at de selv har gjort det som krevdes for å lykkes.

Tidligere tok Vilde på seg hele ansvaret for å ordne opp i all problematikken familiene slet med. Etter å ha oppsøkt prosessveiledning, på eget initiativ, fikk hun lagt ansvaret over på foreldrene: "Men det ble en prosess for meg, på en måte, og jeg ble veldig tydelig på det at det er deres ansvar." (Vilde, linje 221-222). De fleste intervjupersonene støtter opp om at foreldrene har ansvaret for egne handlinger, er eiere av konflikten og løsningen på den. Intervjupersonene, som støtter dette synet, er opptatt av å hjelpe foreldrene til å ta dette ansvaret. Odd beskriver her hvordan han har fokus på forventningsavklaring i møte med foreldrene:

Og da tenker jeg mange ganger at det er, vi er lett tilgjengelig til å øse og så har de noen ganger en forventning til hvordan vi skal ordne opp i ting og som jeg tenker vi må snakke med foreldre om. (Odd, linje 920-923).

Det fremkommer for meg i materialet at barnevernsarbeiderne er opptatt av at en må ha kunnskap om lovverk og gi den videre til foreldrene. En kunnskap som bidrar til å avklare forventninger omkring hva barnevernet kan og skal bistå med. På den måten avklarer barnevernsarbeiderne i studien sin egen rolle for foreldrene og bevisstgjør foreldrene på deres ansvar, slik det fremstår for meg.

4.3.2 Bakgrunn for konflikten, foreldrenes personlighet og mønstre

I arbeidet med foreldrene forsøker barnevernsarbeiderne å få tak i hva som ligger til grunn for konflikten og slik beskriver Cecilie det: "Prøve å få klarhet i hvor ligger konflikten,(...), handler det om å straffe hverandre, sabotere for hverandre....å få tak på det kan være vanskelig." (Cecilie, linje 99-102). Intervjupersonene ser etter de bakenforliggende mekanismene som gjør at samhandlingen blir destruktivt fastlåst foreldrene i mellom, enten det handler om krenkelse eller personlighet.

...de er blitt krenka noe av den andre og, som gjør at det blir så høy konflikt da. Og det er det jo ikke bestandig at vi får vite i første omgang i hvert fall. Det kan være utroskap, det kan være vold, som vi ikke vet om i utgangspunktet...(...)..en må føle seg veldig frem. (Kjellaug, linje 398-402).

Tema, som tas opp av intervjupersonene, er å plassere noe som egenskaper hos en eller flere i familiesystemet. Det forklares med at visse personlighetstyper kan være drivere av konflikten. Vilde sier det på denne måten:

Og så handler det en del om personligheten deres eller uttrykket de har i forhold til om de har egne diagnoser, som driver frem konflikten og om vi har klart å definere det hvis de ikke er diagnostisert for eksempel. (Vilde, linje 121-125).

Kunnskapen gir en forståelsesramme for hvordan samhandlingsvanskene kan forstås og barnevernsarbeiderne får anledning til å handle på nye måter i møte med familiene, slik jeg forstår det. Det legger premisser for hvordan og hva de deler med foreldrene, samt veiledningen tilpasses etter dette.

4.3.3 Selvrefleksjon og egen livserfaring

Flere av barnevernsarbeiderne opplever at de må ha en annen fremtoning i møte med foreldre i høykonflikt. De beskriver at sakene krever noe annerledes av dem som barnevernsarbeidere enn andre type saker: ” ..så gå disse her rundene og bevisstgjøringen i forhold til, egne holdninger og hvordan en møter den type foreldre hver gang, det tenker jeg er viktig.” (Cecilie, linje 224-226). I noen tilfeller snur Odd og Vilde fokus over på barna når de ikke ser at de klarer å bevege foreldrene. Fokuset da blir å forsøke å hjelpe barna med å finne en god nok ordning, slik at situasjonen blir levelig for dem:”... da setter jeg nok mer på den motoren på hvordan du skal overleve i det her og hva kan vi gjøre for at det skal bli bra nok for deg..” (Odd, linje 510-512).

Tross mange dystre beskrivelser av utilstrekkelighet og fastlåsthet kommer det frem hvordan de fleste barnevernsarbeiderne er opptatt av å se det unike i hver enkelt sak.

Barnevernsarbeiderne har erfart viktigheten av å være bevisst på hvordan de tilnærmer seg familiene. Tilnærmingen innebærer å være nysgjerrig på begge parter og veie innsatsen på begge likt, lager klare målsetninger for arbeidet og ikke agere på alle utspill. Flere er tydelige på at samværsavtaler som blir utformet må være detaljerte, for å unngå oppblomstring av

konflikten. Vilde kjenner at hun mestrer å se handlingsmønstre og å stoppe dem: ”Nei (...) jeg hører vel lusa da etter hvert, så jeg skjønner liksom når hun begynner, (...) hun går igjennom de samme tingene som har vært siden hun starta her.” (Vilde, linje 613-615). Noen ganger kreves det å få innspill fra kollegaer eller veiledere som bistå med å justere kursen når barnevernsarbeiderne kjenner på fastlåsthet selv og blir blinda.

Flere reflekterer, i de deler hvor intervjuet går over i en ustrukturert form, over hvorvidt det er greit å dele av egne erfaringer i mellommenneskelige møter i jobben. De snakker om hvor viktig de opplever det er å ha livserfaring og erfaring med barnevernssaker, en erfaring som gir dem fordeler fremfor mindre erfarne kollegaer. Andre perspektiver på skilsmisse, barnefordeling og leve med konflikt kan gis til foreldrene, på bakgrunn av egenopplevde erfaringer med det samme. Vilde kjenner at det blir mer genuint levert til familiene når hun snakker om egne belastninger i barndommen ved tause konflikter. Slik jeg forstår det, gir hun foreldre anledning til å se på hvordan det kan være for barna deres å leve i konflikt.

I forhold til egen foreldre for eksempel, de er drittdårlige på å håndtere konflikt...det ble i hvert fall aldri satt ord på...det ble taust. Og jeg tenker at det, jeg vet hvordan det er. Og jeg tenker at det, det er noe som er lett for meg å snakke om til andre foreldre, hvor vanskelig det er når en må prøve å lete, sant, hva er det som har skjedd nå? Og hvor skal jeg være, på en måte. Så må jeg velge da om jeg skal gå inn å konfrontere eller være unnvikende. (Vilde, linje 933-940).

Min fortolkning blir at barnevernsarbeiderne opplever at de ikke klare å fylle hjelperrollen slik de pleier. Slik jeg forstår det, fører det til at de snur fokus over på forventningsavklaring og hva de kan gjøre av egne tilpasninger i rollen. Erfaring og kunnskap om barnevernets mandat har gjort at Tuva har begynt å tenke nytt om arbeidet med konfliktsaker hun mottar etter endt undersøkelse: ” la oss si at jeg overtar en sak fra mottak og fokuset er på samvær. Og så har en ikke kommet videre, så vet jeg at, men det fikser jeg fort opp i, fordi det er faktisk ikke min jobb.” (Tuva, linje 503-505).

Slik jeg forstår materialet anser ikke barnevernsarbeiderne det som hensiktsmessig å hive seg på konfliktkarusellen. I stedet snakker de om bevissthet omkring egen rolle, at de ikke kan agere på alle utspill, men i stedet forsøker å få i gang refleksjon hos foreldrene. Ansvar for endring omkring foreldresamarbeid og ordninger omkring samvær skyves i stor grad over på foreldrene og familievernet.

4.4 Sammendrag

Funnene presentert i dette kapittelet har fortettet seg omkring 3 hovedkategorier. 1. forståelse av sakene, 2. opplevelse av rolle og 3. opplevelsen av hjelpe- og endringsarbeidet. Det presiseres på nytt, slik jeg gjorde i innledningen, at funnene i stor grad er preget av mine punktueringer og fortolkninger i møte med det innsamlede materialet.

Barnevernsarbeiderne forståelse av sakstypen høykonflikt kjennetegnes ved at konfliktfokus, kaos og at svart-hvitt tenkning preger foreldrene. Fokuset på barna forsvinner i kommunikasjonen, både for foreldrene og barnevernsarbeiderne. Det er en forståelse av at sakene representerer noe annet i barneverntjenesten enn andre type saker, da foreldrene i de fleste tilfeller ansees som gode nok omsorgspersoner. Problemer oppstår først i samhandlingen mellom foreldre. Foreldrene ser ikke sine egne bidrag inn i konflikten og egen påvirkning i overgangen fra ett hjem til det andre.

Det hersker uenighet mellom intervjupersonene i forhold til hvorvidt barnevernet har mandat til å arbeide i sakene. Barnevernsarbeiderne opplever at foreldrene har forventninger til at de har mer makt og myndighet enn det mandatet i realiteten tilsier. Det fremheves at familievernet har kompetanse på foreldresamarbeid, samt mandat og lovverket til å bistå familiene. Dette til tross opplever ikke barnevernsarbeiderne at andre instanser klarer å rydde i konfliktkaoset heller og konfliktkarusellen fortsetter å spinne.

Det andre området omhandler barnevernsarbeidernes opplevelse av å være maktesløs i rollen. De sitter med en opplevelse av å bli sugd inn i konflikten, hvor de blir drevet frem og tilbake mellom beskyldninger fra begge parter. Beskyldningene barnevernsarbeiderne mottar er av en alvorlighetsgrad, som gjør at de opplever det som sin plikt å finne ut av hvorvidt det er hold i dem. Erfaringene de har gjort seg er at sannheten ikke finnes i det kaoset konflikten representerer. På spørsmål i forhold til hva de tenker om barna, som også befinner seg i kaosets midte, forteller de om smerten ved å være vitne til barns lidelse.

I det siste hovedfunnet fremkommer det at barnevernsarbeiderne har forsøkt massevis av tiltak og at de opplever å ha mislyktes. De anser det som hensiktsmessig å finne bakgrunnen for konflikten, enten det være seg en smerte tilhørende historien eller foreldrenes personlighet og samhandlingsmønstre. Tilpasningen til foreldrenes personlige fremtoning og samhandlingsmønstre gir mulighet til å gi foreldreveiledning med dette som bakteppe.

Barnevernsarbeiderne har et blikk for egen fremtoning i møte med familiene, med tanke på at de selv bidrar inn i relasjonen, både ved hvem de er og med egen livserfaring. Ansvar for endring i foreldresamarbeidet legges i stor grad tilbake til foreldrene og familievernkontor.

5 Diskusjon

I dette kapittelet vil jeg foreta en kritisk gjennomgang av mine funn opp mot relevant teori og forskning (Dallos og Vetere 2005). Jeg ser funnene primært med systemisk perspektiv i diskusjonen, men med innslag av sosialkonstruksjonisme og maktperspektiv. Føringer fra lovgivers side vil også bidra inn i diskusjonen. Innledningsvis ser jeg på hovedfunnene hver for seg. Mot slutten går jeg over på et metaplan og presenterer en mikroteori, noe det gis åpning for i ved bruk av IPA (Dallos og Vetere 2005 s.53). Til sist vil jeg redegjøre for implikasjoner for min praksis og videre forskning.

5.1 Konfliktaosaker som skaper usikkerhet omkring barnevernets mandat

Funnene i denne studien viser at barnevernsarbeiderne opplever at det er ulike konfliktnivåer i foreldrekonfliktsakene. Denne forståelsen kan settes i sammenheng med Anderson et al. (2011), hvor det i artikkelen vises til ulike konfliktnivåer, som strekker seg fra lavt til høykonfliktnivå. Jeg mener å ha funnet dekning for å benytte ordet høykonflikt i studien, både i litteratur og nyere forskning på området. Det fremkommer av mine funn at det høyeste nivå av konflikt er en type saker som har et fastlåst samhandlingsmønster. I et mønster hvor mistillit mellom partene er så sterk at de ikke håndterer noe form for samarbeid og foreldrene går til angrep med beskyldninger mot hverandre. Lawick (2016) beskriver høykonfliktfamilier som fastlåste i en relasjonell krig. Intervjupersonene opplever at foreldrene mister fokus i forhold til alt annet enn konflikten, inkludert barna. Det er et kronisk og uløselig preg over måten sakene presenteres på av intervjupersonene. I år etter år er flere instanser involvert, uten at endring skjer.

Et spørsmål det er rimelig å stille seg: Hva er det som gjør at en har behov for å kategorisere typer av konflikter i gradsforskjeller? Gradsforskjeller med egne kriterier, likt et diagnosesystem, slik som Anderson et al. (2011). Det kan ha sammenheng med en lineær forståelsesramme i kulturen vi er en del av. Skal vi tro sosialkonstruksjonistene er høykonflikt et begrep samskapt ut ifra et behov for å benevne noe, slik at en kan snakke om det i det sosiale rom (Gergen 2015). Nordhelle (2016) uttrykker ønske om å ikke lage kriterier. Ønsket kan ha sammenheng med at hver enkelt case er unik og med ulike samhandlingsmønstre. Dersom en går inn med en fastlagt forståelsesramme risikerer en få et forenklet bilde av en kompleks situasjon og forveksle det med stabilitet i konfliktbildet (Fjeldstad 2007; Langer 2002). Sosiale systemer er i stadig bevegelse (Bateson 2000) og følgelig i

høykonfliktfamiliene også. Faren ved å kategorisere noe som høykonflikt gjør at det forblir det, selv om endring har forekommet.

5.1.1 Definisjonsmakt og punktuering

Definisjonsmakten tilhører barneverntjenesten i sin utredning av risiko- og beskyttelsesfaktorer (Kvelling 2015), i kraft av ekspert- og kontrollrollen gitt i mandatet jf. barnevernloven (1992). Det er barneverntjenesten som definerer hva som er problematisk og hva som ikke er det i en barnevernkontekst. Rollen til barnevernsarbeideren kan sees som eksperten som diagnostiserer, kontrollerer og intervensjoner. Nordhelle (2016), samt Lawick og Visser (2015) beskriver høykonflikt som et svært utfordrende felt å begi seg inn på uavhengig av kontekst. Slik kan en forstå frustrasjonen intervjupersonene opplever i lys av at foreldrekonflikt er et komplekst arbeidsfelt, hvor det er vanskelig å sette fingeren på hvor problemet oppsto i familiesystemet. Enn så lenge den primære risikofaktoren ansees som foreldrekonflikt, skille sakene seg fra andre type saker i barneverntjenesten. “Det er ikke den klassiske omsorgssvikten på ernæring, hygiene det her..(...) ..rus, ikke nødvendigvis. Og det er jo kanskje det og som gjør at vi kommer litt til kort i det da.” (Kjellaug, linje 264-269). Min påstand bli at kompleksiteten i foreldrekonfliktsaker vanskelig kan måles enkelt ut ifra få målbare kriterier og sakene gir andre utfordringer enn det barneverntjenesten er vant med å håndtere. Nevnte faktorer kan bidra til den frustrasjonen intervjupersonene beskriver i møte med sakene, et tema som tas opp under punkt 5.2.

Samtlige intervjupersoner kommer inn på at i noen saker er foreldrekonflikt den primære risikofaktor (Kvelling 2015) og kan sees på som rene konfliktsaker. Benyttelse av begrepet i barneverntjenesten understøttes av funn presentert i doktoravhandlingen til Jevne (Jevne 2012; Jevne 2017). I rene konfliktsaker, slik jeg forstår mine funn, fremkommer ikke de risikofaktorer som en vanligvis ser etter i barnevernsarbeid, eksempelvis åpenbar rusproblematikk. En påstand kan da være at risikofaktorer som manglende oppfølging av lekser eller urinprøver, lettere kan måles enn å vurdere relasjonelle faktorer. Slik kan en se at det positivistiske paradigme henger over institusjonen, hvor målbarhetskriteriet blir en naturlig posisjon å innta. Et eksempel på det er når Tuva etterlyser et måleinstrument for konflikt og i hvilken grad den er en vesentlig risikofaktor eller ei, ”...de redskapene jeg tar med meg inn i en samtale vil, vil kunne fortelle meg noe om betydningen og av foreldrekonflikten.” (Tuva, linje 394-396). Forståelsen av behovet for en eksakt metode å

arbeide etter står i motsetning til Kopperud og Ness (2015). De fremholder at hjelpere skal kunne møte mennesker som kan bistå selv der hvor en metode ikke er tilgjengelig, i motsetning til å bli lammet av at en ikke har en metode.

Hvordan vi forstår eller punktuere i forhold til noe, gjør at vi handler ut ifra den forståelsen. Et eksempel på en punktuering i en barnevernkontekst kan også være å si at den primære risikofaktoren i en familie er høykonflikt. En punktuering flere barnevernsarbeidere kommer med i denne studien er at høykonfliktsakene er ”konfliktkaosaker” (Odd, linje 848), hvor ”det er ikke rom for fleksibilitet” (Vilde, linje 113). Det kan sees på som en 1.ordens tankegang, da endringer ikke oppstår med de samhandlingsstrukturer og reaksjonsmønstre en har til rådighet. Ved å punktuere slik kan man gå glipp av kompleksiteten i et system. I verste fall overse omsorgssvikt, slik Jaffe, Lemon og Poisson (2012) advarer mot i sitt arbeid. Det er også en fare for at alle uttrykk i familien forstås innen en for begrensende konfliktkontekst. En slik begrensning kan gjøre en blind for de skader barn påføres av å leve i konfliktsonen. Man kan også gå glipp av å se omsorgssvikten som er skapt i kraft av andre risikofaktorer.

Ved å være oss bevisst våre punktueringer som profesjonelle hjelpere i møte med foreldrekonflikt kan vi se denne forståelsen som et utgangspunkt for forståelse, men likevel ikke en endelig oppfatning (Hårtveit og Jensen 2004, s.90). En utvidet forståelsesramme ville kunne favnet forståelsene av familier i høykonflikt ytterligere, slik Watslawick et al. (1974) utfordrer oss til å gjøre. For eksempel kan manglende oppfølging av barna emosjonelt være sannsynlig, slik jeg forstår mine funn. Det å stå i konflikt er energitappende, slik Cecilie fremstiller det: ”Det er først og fremst veldig veldig energitappende, for de som er involvert da, altså mor og far, (...), og barnet.” (Cecilie, linje 324-326). Kvello (2015) fremhever det samme poenget som Cecilie gjør her, hvor foreldre som er utslitt av konflikt ikke klarer å fylle rollen som foreldre i tilstrekkelig grad.

5.1.2 Sirkulær forståelse

Flere av barnevernsarbeiderne forstår konfliktene sirkulært, slik jeg ser det. De beskriver hvordan foreldrenes samspill er gjensidig destruktivt og barnevernsarbeiderne klarer ikke å se hvor det hele begynte. Vilde gir et eksempel:

... så har nok begge to, altså hun har tatt initiativ til den situasjonen som ble ved å trenge seg inn i hjemmet hans, og ungene var tilstede, hun har ikke tatt hensyn til at ungene var der i det hele tatt.(...) Så har hun nektet å gå og så har han på en måte prøvd å skyve henne ut og så går hun til motangrep og så blir det en voldssituasjon. (Vilde, linje 315-321).

Tuva er inne på noen liknende når hun sier”..at det er en type folk som påkaller det verste hos hverandre.” (Tuva, linje 170-171). Slik jeg forstår intervjupersonene er det i relasjonen foreldrene i mellom det destruktive skjer. Her opplever ikke intervjupersonene konflikten som et iboende element i en del av systemet, men i systemet som helhet. Sirkulær forståelse og kjennskap til hvor skadelig det er for barn å vokse opp med foreldrekonflikt til tross, vurderes omsorgen barna får i foreldrekonfliktsakene som god nok i de fleste tilfeller.

5.1.3 God nok omsorg

Den norske staten har gitt barnevernet mandatet og dermed definisjonsmakten i overgangen mellom god nok og ikke god nok omsorg. Forståelsen av hva som er god nok omsorg er i aller største grad påvirket av hva vi som samfunn til enhver tid legger i begrepet (Foucault 1970; Foucault 1999; Gergen 2015). I mine funn fremkommer det at barnevernsarbeidernes syn på høykonfliktsaker er preget av å se barnets to hjem som to vurderingsenheter. Hvorpå en i de fleste tilfeller lander på at omsorgen er god nok i begge hjem. Dette til tross for at barnevernsarbeiderne opplever at foreldrekonflikten preger foreldrene i så stor grad at de mister fokus på barna.

Å leve med foreldrekonflikt medfører skade og fungerer ikke som utviklingsfremmende for barn (Folkehelseinstituttet 2012:2; Kvillo 2015). Lovgiver er tydelig på at dersom barn tar skade har barnevernet plikt til å gripe inn (barnevernloven 1992). Barnevernsarbeiderne i studien ser barn som er preget av en lojalitetskonflikt og som blir stående i midt mellom foreldrene i konflikten. Flere av barnevernsarbeiderne gjør forsøk på å bevisstgjøre foreldrene om skaden barna får av denne posisjonen. Resultatet blir mange ganger at foreldrene tillegge ansvaret for skadene på den andre parten, slik barnevernsarbeiderne opplever det. En kan tenke at den vanlige måten å vurdere hva som er god nok omsorg innen barnevernstjenesten, ikke er forenelig med å ta slike vurderinger i høykonfliktfamilier.

Kritisk tenkning fordrer å sette spørsmålstegn ved hva barneverntjenesten til enhver tid vurderer god nok omsorg ut ifra (Mik-Meyer og Villandsen 2007). Man kan påstå at det hersker en tradisjonell form for vurdering av god nok omsorg i barneverntjenesten. En vurderingsform som favner hvorvidt barna får dekket sine omsorgsbehov ved å se på ett og ett hjem også i foreldrekonfliktsaker. Utfordringen, slik jeg ser det, i høykonfliktsaker blir å se på barnets hjem fra et metaperspektiv. I forslag til ny barnevernlov legges det betydelige føringer for at barnets behov for beskyttelse og omsorg skal overta fokus, uavhengig av oppholdssted (NOU 2016). Jevne (2017) utfordrer barneverntjenesten til å utforske foreldrenes evne til medforeldreskap med fokus på barnet. Slik jeg forstår henne og føringene i forslag til ny barnevernlov, må barneverntjenesten heve blikket og se på hvorvidt omsorgen er god nok på tvers av barnets to hjem, fra et overordnet systemisk perspektiv. Et metaperspektiv som også kan bidra til at konflikten ikke blir hovedfokus, men erstattes av et fokus på foreldresamarbeid på tvers av to hjem.

5.1.4 Uklart mandat

I vårt samfunn er likestilling en viktig verdi og kjønnsrollene er mer diffuse enn tidligere. I tillegg til eller som konsekvens av, krangler foreldre i nordiske land mer enn i andre europeiske land (Fraser 1994; van der Lippe, Voorpostel og Hewitt 2014; Kvello 2015). Dette er elementer som sannsynliggjør at flere barn vil vokse opp med foreldrekonflikter. Min påstand blir at barneverntjenesten alltid vil få et ansvar der hvor bevegelser i samfunnet gjør at fåtallet får svært sterke uttrykk, herunder store foreldrekonflikter. Det legges føringer fra Rød (2012), Jevne (2017) og Kvello (2015) om at barnevernstjenesten skal ta inn over seg at vedvarende foreldrekonflikt er omsorgssvikt og at det kommer inn under barneverntjenestens mandat.

Barnevernsarbeiderne i studien opplever at foreldrene har forventning til at de skal innta en ekspertposisjon, en som kan bestemme. Noe som gir gjenklang i litteraturen hvor høykonfliktforeldre har forventninger til hjelperen som en dommer og alliert (Ekeland 2010; Anderson et al. 2011). Dette står i motsetning til det tradisjonelle syn på barnevernet som en maktinstans utenforstående i størst mulig grad forsøker å unnslippe. Min fortolkning blir at rollene blir snudd og bidrar til barnevernsarbeidernes rolleforvirring, da foreldrenes forventninger til barnevernsarbeiderne er så utypiske. Forventninger til barneverntjenesten som en maktinstans, kan ha sammenheng med diskursen omkring barneverntjenesten i samfunnet

generelt. En oppfatning som ikke nødvendigvis stemmer med oppfatningen innad i barnevernssystemet i møte med foreldrekonfliktsaker, hvor følelsen:” blir påmint min, det jeg før tenkte på som en utilstrekkelighet.” (Tuva, linje 108-109), fremkommer i mine funn.

Hva som forstås som innenfor og utenfor barnevernets mandat er begrenset til den enhver tids gjeldende diskurs (Foucault 1970; Foucault 1999). Slik jeg forstår mine funn sloss barnevernsarbeiderne med tanken omkring hvorvidt foreldrekonflikt er innenfor eller utenfor barnevernets mandat. Med et sosialkonstruksjonistisk blikk må en se på kulturen og språkfellesskapet intervjupersonen er en del av, hvor det felles kart for forståelse er dannet (Gergen 2015). I de rene høykonfliktsaker har barnevernsarbeiderne definert at det er samarbeidsvanskene mellom foreldrene man skal arbeide med, slik at barna får det bedre. Flere av mine intervjupersoner anser samarbeidsproblematikk til å falle under barneloven (1981) og definerer hjelperoppgaven bort fra seg selv. Likevel har samtlige barnevernsarbeidere i min studie aktive foreldrekonfliktsaker i sine porteføljer. De opplever å mangle kompetanse og tydeliggjøring av barnevernsarbeiderens rolle i sakene, noe som understøttes av Jevne (2017) og den Canadiske studien foretatt av Saini et al. (2012).

Flere av barnevernsarbeiderne forteller om en vegring og bevissthet omkring å gå for langt inn i problematikken foreldrene kaster opp i luften, da det kan lede dem inn i en meklerrolle: ”Ja, vi glir litt inn i den, men vi drøfter det mye. At det er jo faktisk ikke vi som skal ha den meklerrollen. Vi skal ha fokuset på ungene.(...).men, ja det er fort gjort...” (Kjellaug 740-742). Usikkerhet omkring hvor skillet går mellom når konfliktsakene kan defineres innenfor og utenfor barnevernets arbeidsområde, gjenspeiler funnene til Jevne (2012). I hennes studie opplever barnevernsarbeiderne at arbeidet er i et grenseland mellom lovverk. Mine intervjupersoner er vitne til at familievern og domstolene ikke heller lykkes med å endre situasjonen for barna og uttrykker frustrasjon overfor det. Da blir spørsmålet om det er både mandatet og kompetansen som svikter i barneverntjenestens møte med høykonfliktfamiliene.

5.2 Drevet inn i en konflikt hvor sannheten ikke finnes

Alle barnevernsarbeiderne i studien identifiserer seg med en hjelperrolle og motivasjonen ligger i å bedre barnas livssituasjon. Etter å ha arbeidet i barnevernet i mange år, har intervjupersonene i denne studien opparbeidet seg erfaringer med hva en kan forvente i foreldrekonfliktsaker. Forståelseshorisonten barnevernsarbeiderne har skapt seg gir en

inngang hvor de fleste av dem vegrer seg for å ta fatt på arbeid i sakene. De har erfaring med å møte sin egen utilstrekkelighet i høykonfliktsaker, samt at de selv vil havne i konfliktens midte. Mange av dem vet også at foreldrene klarer å oppta all oppmerksomhet med sine stadige utfall mot hverandre. Rød (2012) oppfordrer barnevernet til å se på muligheten for å hjelpe foreldrene til å ha fokus på barnet. I denne studien viser det seg at både foreldre og barnevernsarbeiderne mister barna av syne i mange tilfeller. Det blir etter mitt syn paradoksalt at barnevernsarbeidere, som er satt til å verne barn, mister fokuset på barna, men det er et fenomen som bekreftes i Jevnes arbeider (Jevne 2012). Slik jeg forstår det er intervjupersonene blitt deltager i et system som nær utelukkende har et konfliktfokus og de vet ikke hvilke av de motstridende beskyldninger som er sanne.

5.2.1 Barnevernsarbeiderrollen med et systemisk perspektiv

En av de største utfordringene barnevernsarbeiderne beskriver er å bli plassert i konfliktens midte av partene, en rolle de ikke har valgt å innta. En opplevelse som bekreftes av Lawick (2012) og Saini et al. (2012) hvor de profesjonelle havner i den relasjonelle krigens midte. Dersom en skal se på dette fra et systemisk perspektiv, blir barnevernsarbeiderne raskt dratt inn, som en deltager (Skjervheim 1976), i destruktive samhandlingsmønsteret som allerede er etablert i familiesystemet. Det er som om barnevernsarbeideren konverterer og mister den rollen de kanskje er mest vant med, nemlig å være en utenforstående ekspert. Foreldrenes er så sterke i sine uttrykk og forsøker å alliere seg med barneverntjenesten. En instans som har makt til å gjøre inngrep til fordel for egen vinning. Forsøket på å være en endringsagent bærer ikke frukter og rollen blir problemet for barnevernsarbeideren. Forsøk på løsning blir problemet (Watzlawick et al. 1974), endringsforsøkene gjør at barnevernsarbeideren havner i midten og blir tauet i drakampen.

Omkring temaet samtaler med barn i høykonfliktsakene snakket flere av barnevernsarbeiderne om frykten for å påvirke og påføre barnet vansker det ikke selv er bevisst. I noen av intervjuene fremkom frykten for å oppdage noe en ikke kan hjelpe barnet med likevel. Hovedfokuset er på konflikten foreldrene imellom, for alle voksne involverte og trolig også for barnet. Min påstand blir at det er konflikten som er klienten. Konfliktens oppslukende effekt gir ikke rom for å se utenfor de åpenbare samhandlingsmønstrene i systemet (Watzlawick et al. 1974). Situasjonen oppleves som vedvarende vanskelig og barnefokuset

mistes, til tross for de gjeldende føringer fra myndigheten. Føringer som omhandler at barnets stemme skal være tilstede i dets egen sak (BLD 2016; FNs barnekonvensjon artikkel 12).

5.2.2 Ekspertposisjon og den ikke-vitende holdning

Innen systemteori er en ikke opptatt av hvem som har rett eller hva som er årsaken til at noe er vanskelig. Sannheten eller det som er bakenforliggende til problemene, altså årsaken, er fra et systemisk perspektiv en epistemologisk feil (Bateson 2000). Kontrolløren eller barnevernsarbeideren, har på sin side som sin primære oppgave å finne ut hva som er sant og agere ut i fra det.

I høykonfliktsakene anerkjenner intervjupersonene at en ikke vil klare å finne sannheten og et svar å sette to streker under. Dersom en ser på det som en forutsetning at kontrolløren setter fingeren helt konkret på hva som er problematisk i familiene, utfordres dermed det positivistisk grunnsyn i barneverntjenesten. Forventingene fra lovgivers side er å finne de riktige tiltakene for å avhjelpe de dokumenterte vanskelighetene (barnevernloven 1992). En kan tenke at det å ikke klare å fylle forventningen til ekspertrollen kan forsterke den opplevde utilstrekkeligheten. Påstanden kan bli at dersom en ikke har en årsak, finnes ikke den riktige medisinen. Det kan være fristende å spørre seg hvorvidt det at intervjupersonene har lagt fra seg sannhetsjakten, er det samme som å gi opp, fra et positivistisk ståsted.

Sosialkonstruksjonistene sier at sannheten ikke finnes, bare sosiale konstruksjoner. Vi kan rekonstruere dersom våre konstruksjoner ikke fungerer (Gergen 2015). Forventingene om at barneverntjenesten skal bistå i foreldrekonfliktsaker (Rød 2012) samstemmer ikke med barnevernsarbeidernes opplevelse av å ikke mestre, samt deres usikkerhet omkring hvorvidt barnevernet er riktig instans for bistand. Et tankeeksperiment blir hvordan barnevernsarbeiderne kan rekonstruere sin forståelse av foreldrekonfliktsaker, slik Jevne (2017) fremsetter i sin doktoravhandling. Å rekonstruere kan være å utvide konteksten og forståelsen for arbeidet, slik at foreldrekonflikter kan favnes av barnevernssystemet. Det fordrer muligens å omfavne det å leve i uvisse, i forhold til å vite hva som er sant i beskyldningene barnevernsarbeiderne blir presentert for. Holmgren (2015) foreslår at nye handlingsalternativer kan oppstå ved en slik omfavning av tvil. Å finne ut av hva som er sant blir muligens ei heller viktig dersom man inntar en sirkulær forståelse av utfordringene.

Inspirert av Watzlawick et al. (1974) er det mønstre i relasjonene man intervenserer overfor, ikke en påvist årsak.

Nordhelle (2016) og Kjøs (2016) hevder at kun svært trygge og skolerte meklere kan stå støtt i møte med høykonfliktsaker. Da det kreves en kyndig og fintfølede hjelper, som kan se sakene individuelt og er oppmerksom på når muligheten for å bistå åpner seg. Når barnevernsarbeiderne både i min studie, i Saini et al. (2012) og Jevne (2017) savner kompetanse og etterlyser eksperter på området, gir det gjenklang i Nordhelles og Kjøs sine arbeider. Familievernkontoret etterlyser også kompetanse i møte med høykonflikt (Kjøs 2016). Når dette er noe som etterlyses både i barne- og familievern, kan det tenkes at det ikke er så mange eksperter på høykonflikt mellom foreldre i grenselandet barnevernlov og bernelov. Spørsmålet er om det er ekspert som må til på alle områder for å faktisk hjelpe, eller om den ikke-vitende holdningen vil kunne bidra til et endret fokus. I den ikke-vitende posisjonen snus fokuset fra hjelperen som ekspert, til familiene som ekspert i eget liv (Anderson 2003).

5.3 Fravær av tiltak som virker og ansvarsfordeling som løsning

Målet med barneverntjenesten strukturerende tiltak er at det skal skapes varige endringer i omsorgssituasjonen til barnet (BLD 2016). I mine funn fremkommer det at noen barnevernsarbeidere har forsøkt alt av tiltak og de er kommet til kort.” Å klare å gi barnet riktig hjelp til riktig tid, det er den største utfordringen” (Cecilie, linje 320-321), slik loven krever (kap.3 barnevernloven 1992).

Inngangen for flere av intervjupersonene er at de ikke har tro på at endring kan skje i utgangspunktet. Etter mitt syn risikerer en å bli endringsagenten som ikke tror på endring. Dersom en fortsetter å tenke innenfor de åpenbare rammer lagt for en, kan alle forsøk på endring være nytteløse (Watzlawick et al. 1974). Fastlåsheten later til å ligge like mye til barneverntjenesten som til høykonfliktfamiliene, slik jeg ser mine funn. Et spørsmål jeg da stiller meg er hvorvidt det er familiene eller hjelpeapparatet som er fastlåst i samhandlingsmønstre, eller begge.

5.3.1 Mot en ny forståelse

Barnevernsarbeiderne i studien opplever at forsøk på tiltak ikke endrer dynamikken i høykonfliktfamiliene. Et typisk trekk ved en ren høykonfliktsak er at det ikke er en typisk barnevernssak. I arbeidet kan en ikke slå opp i tidligere kjente tiltaksregistre og forvente å finne en kur som virker. Det kan være en tanke å utfordre hvordan barnevernet konstruerer forståelsen og arbeidet med foreldrekonflikt. For å kunne samskape ny forståelse av foreldrekonflikt må dette skapes i det språklige og sosiale fellesskapet i barneverntjenesten (Gergen 2015). En rekonstruksjon av forståelse kan sprengre grenser for vanlig forståelse av høykonfliktsakene innad i systemet og gi en forandring av annen orden (Watzlawick et al. 1974). Hva om en gjør slik Gergen foreslår å bytte ut ord som konfliktkaosaker og fastlåshet med andre ord, som utmattelse eller krise. Et annet ord kunne ha vært spill hvor man blir utfordret til å stå i den andres sko (Gergen 2015). Alternativt kan en reagerer på annerledes måter, når en av partene kommer med utspill rettet mot barneverntjenesten eller den andre parten.

Slik jeg ser det har noen av barnevernsarbeiderne i min studie allerede har funnet en del ting som gir dem en annen forståelse av arbeidet. Flere har funnet at de som barnevernsansatte ikke kan ta hele ansvaret for endring på sine skuldre, men overfører ansvaret tilbake til foreldrene. Forventningsavklaring er også et begrep som står frem for meg når jeg leser transkripsjonene. Det er som om barnevernsarbeiderne ser at forventningene foreldre har til barneverntjenesten som en instans, som skal ordne opp, må justeres. Et fremtredende funn fra mine intervjupersoner er viktigheten av å videreformidle kunnskap til foreldrene om grensene mellom barnevernlov og barnelov. Jevne (2017) foreslår nettopp denne rådgivningsrollen omkring juss, som en rolle barnevernsarbeidere kan innta. Ved hjelp av forventningsavklaringen rekonstrueres forståelsen av hva barneverntjenesten faktisk kan bistå med for alle involverte (Gergen 2015). På den annen side viser mine funn at instansene som forvalter barneloven, etter mine intervjupersoners opplevelse, ikke nødvendigvis lykkes heller. Spørsmålet en kan stille seg med denne redefineringen av hvem som har ansvar for hva rydder mer i barnevernsarbeidernes hverdag, enn i hverdagen til barna det faktisk omhandler. Et annet dilemma blir hvorvidt barnevernsarbeiderne faktisk bistår barna som lider overlast, eller om de utelukkende har hjulpet seg selv og ryddet i eget kaos.

5.3.2 Det lineære og det sirkulære landskapet

Nordhelle sier at en må se på de grunnleggende mekanismer som ligger bak i høykonfliktsaker, det kan være svik og tap (Nordhelle 2016). Flere av intervjupersonene forsøker å finne den bakenforliggende årsak til konflikten og punktuerer på foreldrenes karakteristiske personligheter. Slik jeg fortolker det beveger de seg inn i det lineære landskapet, hvor de forsøker å finne den bakenforliggende forklaringen til konflikten. Det fremkommer av litteraturen at det er stor sannsynlighet for at en eller begge har en personlighetsforstyrrelse i konflikter, som varer over lengre tid (Kvello 2015). Den lineære tankegangen har effekt for intervjupersonene i den forstand at de kan endre sin tilnærming i møte med den som angivelig har et personlighetsproblem, samt i forhold til hvordan de gir råd den "friske" parten i konflikten. Dette gir gjenklang hos Nordhelle (2016), som sier at hvordan den ene parten reagerer på utspill fra den andre gir utslag på konfliktnivået.

Slik det fremstår, for meg er det noe deterministisk og endelig over en diagnostisk måte å tenke på. I stedet for å diagnostisere deler av systemet kunne en se at reaksjonsmønstre hos den enkelte er avhengig av de andre delene av systemet. På den andre siden kan en diagnose gi en forklaring, som gir grunn for å handle annerledes i samspill med den som innehar diagnosen. Et diagnostisk fokus kan sees på som punktuering, som et utgangspunkt å arbeide ut ifra sirkulært (Hårtveit og Jensen 2004). Uten et utgangspunkt kan det være vanskelig å begynne endringsarbeid i det hele, da alt bare blir relativt. Dersom en arbeider systemisk vil en være åpen for at hypotesen kan endres når ny informasjon fremkommer som motsier denne punktueringen. Milanogruppen på sin side hevdet at patologisk atferd vises når stabiliseringskreftene innad i et system tar overhånd. Dersom det er underlige personlighetstrekk ved ett eller flere av medlemmene i en høykonfliktsak, kan det sees på som et uttrykk for fastlåste samhandlingsmønstre, som ikke lenger fungerer for familien (Boscolo, Cecchin, Hoffman og Penn 1991). Et diagnostisk fokus fra et systemisk perspektiv blir følgelig utfordrende å ha. Fra et systemisk perspektiv ønsker en å se på hele familiens samhandling og kunne intervensere mot samhandlingsmønstre, i motsetning til å definere ett individ som avvikende i sine uttrykk.

Alternativt til å definere noe som et personlighetstrekk, kan hjelpere ha fokus på sorgprosess. Tap av noe eller frykt for tap er en realitet i en konflikt. Ekeland (2015) fremhever dette i sin definisjon av konflikt hvor han påpeker at konflikter omhandler å ivareta egne behov og interesser. I en høykonflikt er det nærliggende å tenke at tap kan være å miste en samlet

familie eller betraktelig mindre tid med barnet i overgang til en 50-50 deling av omsorgsansvaret. Ved å kalle noe sorg i stedet for konflikt utvides forståelsesrammen eller rammen endres helt, som ved reframing (Watslawick et al. 1974). En slik reframing til sorgprosess kunne gitt en annen inngang til å forstå foreldrenes handlinger og andre handlingsalternativer for barneverntjenesten.

Slik det fremkommer av mine funn kan en si at barnevernsarbeiderne ved noen tilfeller intervensjoner systemisk i forhold til foreldrene i form av forventningsavklaring eller et diagnostisk fokus. Mens man i andre tilfeller bistår barnet med å styrke dets evne til å mestre sin livssituasjon. Noen av barnevernsarbeiderne i denne studien har valgt å rette fokus mot barnet i systemet fremfor foreldrene. Fokuset deres blir da å se hva de kan bistå barnet: ”.. hvordan du skal overleve i det her og hva kan vi gjøre for at det skal bli bra nok for deg.” (Odd, linje 511-512). Innen en systemisk forståelse kan en intervensjon hvor som helst i systemet for å oppnå endring i samhandlingen. I det store og det hele er barnevernsarbeiderne opptatt av å se hver enkelt sak som unik og har en ikke-vitende tilnærming i møte med familiene i den forstand. Barnevernsarbeiderne anerkjenner sin egen innvirkning inn som deltager i systemet, slik Skjervheim (1976) fremholder ved at en vitterlig er deltager. De ser at deres egen inngang i sakene gjør noe med samhandlingen innad i familiesystemet.

5.3.3 Ansvarspulverisering

Utfordringen barneverntjenesten kan stå overfor er å anerkjenne de faktiske skadene barna påføres ved å leve i vedvarende konflikt (Folkehelseinstituttet 2012:2), samtidig som en gjør inngripen som faktisk gjør noe for å endre situasjonen. Flere av intervjupersonene definerer ansvaret bort fra sitt daglige virke og over på foreldrene: ”.jeg ble veldig tydelig på det at det er deres ansvar.” (Vilde, linje 221-222). Ansvaret defineres bort til tross for barnevernsarbeidernes kunnskap om at konflikten fortsetter foreldrene imellom, også etter familievernets og domstolens arbeid. Det å legge ansvaret over på dem som eier problemet en selv ikke klarer å løse, kan det sees på som en form for ansvarsfraskrivelse. Ansvarsfraskrivelse legitimeres ved at oppdraget ikke anses til å inngå i mandatet barneverntjenesten er satt til å forvalte fra lovgivers side. Det er på den andre siden kjent at barn lever med ettervirkninger og belastninger etter konfliktfylte samlivsbrudd, lenge etter at rettsaken er avsluttet (Rød 2012).

Etter mitt syn risikerer en å stå i en situasjon hvor foreldre får pålagt et ansvar de ikke klarer å håndtere, da de fortsatt sitter med 1.ordens løsninger i ryggsekken og da uten bistand fra hjelpeapparatet. På den annen side vil ansvaret, i noen tilfeller, hindre dem fra å gå inn i en vedvarende alliansebygging i møte med barneverntjenesten (Andersen et al. 2011). Dersom barnevernet unngår innblanding vil ikke krigen få næring og muligens ikke fortsetter i samme grad. En kan tenke at ved å blande seg inn blir barnevernet løsningen, som blir problemet (Watzlawick et al. 1974). Likevel kan en stå i fare for at krigen fortsetter i det skjulte, dersom barneverntjenesten ikke vedkjenner seg ansvaret. En risikerer at barnet fortsatt lider overlast, uten at barnevern og andre får kjennskap. Barnevernet er da kvitt et problem, men den svake parten, som er barnet, har det ikke bedre.

Ansvarliggjøring av foreldre og barnevernsarbeidere for endring, bygger på en individualiserende logikk i velferdsstaten, som fritar samfunnet for ansvar for endring. Man individualiserer problemer uten å se på samfunnsstrukturene som skaper dem (Foucault 1970; Foucault 1999). Fra et samfunnsperspektiv er det trolig at kjønnskampen fortsetter etter brudd (Kvelling 2015). Folkehelseinstituttet (2012:2) anser det som sannsynlig at økt forekomst av samlivsbrudd fører til at flere barn vil vokse opp med foreldrekonflikter. Et spørsmål blir hvor ansvaret ligger for å tenke nytt og hvorvidt det er et individuelt ansvar, når samfunndiskursen skaper konteksten foreldrene og barnevernet opererer ut ifra.

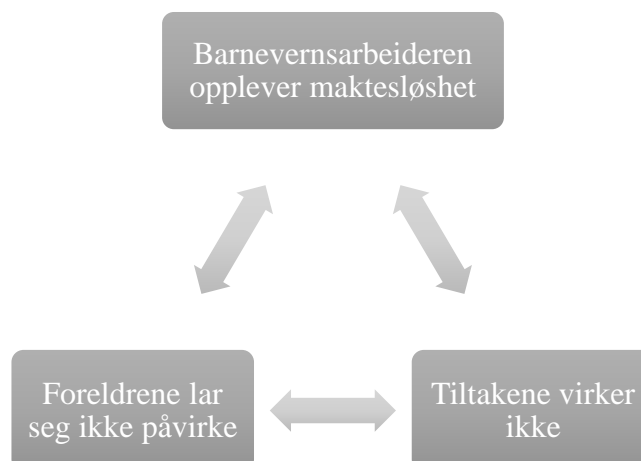
Barneloven (1992) legger opp til at foreldre har ansvar for barnas beste, selv når barnet ikke blir sett, slik det fremkommer av mine funn. Man kan stille seg spørsmål om hvor det ble av barnets rettigheter i kjønnskampens midte, hvor foreldrenes rettigheter til samvær sikres. Man kan også undres over hvorvidt makten barneverntjenesten har i foreldrekonfliktsaker er reell. Hvorvidt makten er reell når mandatet ikke favner hvilken inngripen barneverntjenesten kan foreta seg i høykonfliktsakene. Slik forstår Odd arbeidet: ”Innafor barnevernets rammer så er det faktisk ikke mulig...” (Odd, linje 321-322). I det minste ikke innen den forståelsesramme som enkelte av barnevernsarbeiderne i denne studien fremholder: ”Men vi har liksom prøvd alt.” (Vigdis, linje 206). Det kan være en tilpasning til den juridiske konteksten barnevernsarbeiderne bedriver, men ikke nødvendigvis en reell endring i barnets situasjon, dersom hverken systemet som helhet eller foreldrene tar ansvaret: ”..jeg opplever det er et svik, (...), fra systemet som helhet.” (Vilde, linje 445-446). Mitt poeng med å ta inn samfunnssystemet inn i diskusjonen, er å sette lys på hvordan barnevernsarbeidernes arbeidshverdag og familiesystemet på mikronivå er påvirket av konteksten som omgir det.

Dersom endring skal skje i ett mikrosystem, som en del av en større kontekst, er det en tanke å ha i mente at systemet som helhet bidrar til de fastlåste mekanismene, både i barnevern og i familiene som lever med foreldrekonflikter.

5.4 En systemisk mikroteori

Gjennom sin doktoravhandling gjorde Rød (2012) barnevernet bevisst sitt hjelperansvar ovenfor barn, som lider overlast grunnet foreldrekonflikt. Barn som lider overlast grunnet sin omsorgssituasjon skal få hjelp i rett tid av barneverntjenesten (kap. 1 i barnevernloven 1992). Jevne (2017) følger opp med å si at barnevernsarbeidere må rekonstruere sitt syn på arbeidet med foreldrekonflikter og løfte blikket mot medforeldreskap. Mellom barnevernsarbeiderne jeg har møtt, hersker det uenighet omkring hvorvidt sakene skal behandles av barnevernet. De betegner høykonfliktsakene som vanskelige saker, hvor de ikke får satt inn fungerende endringstiltak. Ved at mine intervjupersoner punktuere på maktesløshet og at gjentatte forsøk på hjelpe ikke når frem, blir min påstand at både familien og barneverntjenesten er fastlåst i en 1. ordens forståelsesramme. Min forståelse bli at maktesløsheten brer om seg i alle delene av systemet.

Med et systemisk perspektiv på det som oppleves vanskelig leter en ikke etter årsak, men hvordan de ulike delene av systemet innvirker på hverandre. En intervensjon hvor som helst i systemet vil kunne endre måten systemet interagerer på. Forsøkene på endring barnevernsarbeiderne gjør inn i systemet utvider ikke forståelsesrammen og status quo opprettholdes. Foreldrene agerer og kommuniserer også, i sine forsøk på endring, men endring forekommer ikke. Slik kan barnevernsarbeidernes arbeid i saker hvor foreldrene er i høykonflikt forstås sirkulært:

Ved å se på funnene sirkulært kan utfordringene i arbeid med høykonflikt forstås på en annerledes måte og forståelsesrammen kan utvides. Ved å sette det opp slik kan en, fra et metaperspektiv, leke med tanken om at årsaken til at ting ikke fungerer nødvendigvis ikke henger sammen med de enkelte delene. Slik kan en gå fra årsaksforklaringer rettet mot et element i systemet, til å se på vanskene som et symptom på et system som har en for begrensende forståelsesramme.

5.5 Sammendrag

Barnevernsarbeideren blir, ut ifra systemisk tenkning, deltager i systemet. Spørsmålet blir hvordan en unngår å bli kastet på konfliktkarusellen og i stedet kan bli en endringskatalysator. Studien forsøker å belyse hvorvidt systemisk tenkning kunne bidratt med en ny forståelse av rollen som barnevernsarbeider. En forandring av annen orden kunne være å forlate ekspertposisjonen til fordel for den ikke-vitende som barnevernsarbeider i møte med høykonfliktsaker.

I den tid jeg har arbeidet med prosjektet har det slått meg hvordan funnene viser at barnevernsarbeiderne opplever at barn lider stor overlast grunnet foreldrekonflikt. Dette til tross ansees ikke foreldresamarbeid som et anliggende til barneverntjenesten, da omsorgen i de fleste tilfeller vurderes som god nok, i de rene konfliktsakene. To elementer som for meg fremstår uforenelige, da barnevernet er satt til å skjerme barn for overlast grunnet omsorgssituasjonen. Helt til sist ønsker jeg å trekke frem to elementer ved studien, jeg opplever som mest signifikante.

Prosjektet har belyst hvordan man med systemiske briller hverken kan tillegge foreldrene, barnevernsarbeiderne eller tiltakene skylden for at endring ikke forekommer. Fastlåstheten preger systemet bestående av de tre nevnte delene og kan ikke tillegges den ene. I så måte foreslår jeg å forlate barnevernets ekspertposisjon og sannhetsjakten, til fordel for den ikke-vitende filosofien.

Til sist ønsker jeg å trekke frem forslaget om å gå bort ifra intervjupersonenes forståelse av barnets to hjem som to adskilte vurderingsenheter. Her får jeg støtte fra Jevnes (2017) forslag til barneverntjenesten om å snu fokus mot medforeldreskap. Det samme gjør forslag til ny barnelov hvor barnets beskyttelses- og omsorgsbehov settes forran oppholdssted (NOU 2016). I diskusjonen har jeg sett på hvordan bekymringsnivået for barns oppvekstvilkår i

høykonfliktsaker kan endres, dersom en går over til å se på begge hjem som en helhet. Et metaperspektiv hvor konflikten kan få redusert fokus til fordel for foreldresamarbeid til det beste for barnet

5.6 Implikasjoner for praksis

Arbeidet med prosjektet har gjort meg mer trygg i rollen som systemiker i mitt daglige virke i barnevernet. Likevel anerkjenner jeg at arbeidet i barnevernet befinner seg i et krysningsfelt mellom lineær og systemisk tenkning. Fremover vil jeg forsøke å gå inn med en enda mer ikke-vitende holdning i saker jeg har ansvar for. I håp om at holdningen kan gi endring innenfra familiesystemet i relasjon til meg. Jeg vil tenke at endring kan oppstå, dersom en ser utenfor de tradisjonelle forståelsesrammer i høykonfliktsaker. En ny forståelsesramme kan fordre ny innstilling og handling, fra alle involverte. Rollen som hjelper blir for meg å forsøke å bidra til at hver enkelt familie skaper sin unike løsning, hvor barnefokuset blir satt i høysetet fremfor konflikten. Videre ser jeg viktigheten av å være trygg i hjelperrollen, hvor kontekst og de juridiske rammene klargjøres for alle parter. Slik håper jeg å kunne være til hjelp og unngå å bli fanget av konfliktaoset.

5.7 Kritikk av prosjektet

Hele prosjektet en punktuering i seg selv. Jeg har punktuert på at det finnes noe som kan kategoriseres som høykonflikt i barneverntjenesten. Samtidig har jeg punktuert på maktesløsheten barnevernsarbeiderne opplever og barn som faller mellom alle stoler i hjelpeapparatet. Punktueringene gjennomsyrrer prosjektet og kan bidra til et inntrykk av at jeg forsøker å overbevise med min forståelse og at det jeg har funnet representerer en slags sannhet. En sannhet kan det ikke være, da forskeren i kvalitative prosjekter alltid vil prege innholdet.

Fra et ståsted påvirket av Foucault (2000) ser jeg at min jakt på en definisjon av høykonflikt, blir et forsøk på å kategorisere avvik fra normen. Det er en vegring i det teoretiske fundamentet i dette prosjektet, i forhold til å sette kriterier som skiller konflikt fra høykonflikt. Fra et sosialkonstruksjonistisk ståsted er vanskelig å se om vi snakker om det samme fenomenet, dersom en vegrer seg for å kategorisere noe. Det er interessant å tenke på

hvorvidt det å gjøre noe mer spesifikt gjør det lettere å jobbe med eller skaper et nytt problem. Et nytt arbeidsfelt, som eksperter kan lage jobber av.

5.8 Videre forskning

En utfordring for samfunnssystemet som helhet er å avklare rollen barnevernsarbeideren skal innta i møte med høykonfliktfamilier. Jevne (2017) etterlyser et samarbeid mellom familievern og barnevern, noe jeg støtter meg til. Et samarbeid kan gi anledning til å samskape noe for å bistå barna som lider under foreldrekonflikter. Utforskning av et samarbeid på tvers av de to instansene i høykonfliktsaker kunne ha vært et forskningsprosjekt.

Videre er jeg nysgjerrig på hvordan det å ”diagnostisere” noe som høykonflikt kan overskygge annen form for omsorgssvikt. Et forskningsprosjekt kunne være å gå inn i de rene konfliktsakene. En kunne sett på om hvorvidt konflikten har blindet barnevernsarbeidere fra å legge merke til andre vansker.

Rød (2012) ber barneverntjenesten om å hjelpe foreldrene til å ha fokus på barnet. Et tema i dette prosjektet er at barnet blir usynlig i høykonfliktsakene, både for foreldre og profesjonelle. På den bakgrunn kunne det være verdt å utforske hvorvidt barnets stemme tillegges vekt i barneverntjenestens vurderinger i denne type saker. Og i så tilfelle hvordan kan barnet bli mer synlig både for foreldre og de profesjonelle hjelperne?

6 Avsluttende kommentarer

De fleste barnevernsarbeidere i studien opplever det som smertefullt å se barn lide som konsekvens av foreldrenes konflikter. Hjelperrollen er noe de identifiserer seg sterk med, en rolle de oftest ikke opplever å fylle i møte med høykonflikt. Slik jeg ser det er frustrasjonsnivået høyt for barnevernsarbeiderne i sakene og det påvirker dem som yrkesutøvere og deres yrkesidentitet. Uklarhet omkring barnevernets mandat og hvilken kompetanse som er påkrevet i sakene forsterker maktesløsheten barnevernsarbeiderne opplever, slik jeg forstår mine funn.

Dette prosjektet tar opp stafettpinnen etter Rød (2012) og Jevne (2017), som har studert barnevernets håndtering og opplevelser av møtet med foreldrekonflikter i norsk kontekst. De viser til at barnevernet har et ansvar i sakene og de kommer med sine forslag til videre arbeid. I utarbeidelsen av studien har jeg spurt meg selv hvorfor jeg stadig må komme med løsningsforslag og rettferdiggjøre barnevernets innblanding i foreldrekonflikter. En forklaring kan være at jeg har arbeidet i et team hvor målet var å finne nye måter å møte sakene på i en barnevernkontekst. Videre kan jeg ha blitt drevet av intervjupersonenes frustrasjon omkring opplevelsen av å ikke har riktig hjelp å tilby barna og deres familier. I tillegg kan jeg ha blitt revet med i Røds og Jevnes forslag til løsninger.

I diskusjonen har jeg sett på hvordan systemisk tenkning kan bidra til å se på fastlåstheten som noe iboende i systemet som helhet og som utgangspunkt for forandring. Videre foreslås det å gå bort ifra å se foreldrenes hjem som to vurderingsenheter og over til å se på helheten. Systemisk tenkning og utsyn fra et metaperspektiv er to elementer som kan gjøre arbeidet mer håndgripelig i en barnevernkontekst, slik jeg ser det.

Prosjektet representerer for meg et brennende ønske om at oppvekstvilkårene til barn med foreldre i høykonflikt vies tilstrekkelig oppmerksomhet i fremtiden. Lysten min til å arbeide med barn som lever i høy grad av konflikt foreldre imellom, er ikke svekket i arbeidet med prosjektet. I stedet har kraften og engasjementet økt i styrke.

Etterord

Under arbeidet med prosjektet har jeg snakket med flere mennesker, som har undret seg over at barnevernsarbeidere ikke trives med å arbeide i konflikt. Det er vel konflikt dere arbeider med hele tiden, er det ikke? Svaret mitt på spørsmålet har endret seg fra gang til gang, akkurat nå er det: I barnevernet arbeider vi i et landskap hvor motstridende verdier og hensyn skaper kaos inni oss, mellom oss som kollegaer og menneskene vi skal hjelpe. Vi har makt til å flytte barn ut av familien og vi sier til foreldre at de ikke er gode nok, dette skaper konflikt. Dette masterprosjektet handler om en annen type konflikt, hvor barnevernet ikke er aggressor med sine vurderinger på barns og samfunnets vegne. Konflikten er mellom dem som har foreldreansvaret sammen, de viktigste i barns liv. Jeg mistenker at det er annerledesheten i denne type konflikt, som setter barnevernsarbeidere ut av spill på svært mange områder.

Litteraturliste

- Andersen, T. (2005). *Reflekterende prosesser: samtaler og samtaler om samtalerne*. (3. utg.). København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Anderson, H. (2003). *Samtale, sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Anderson, S.R., Anderson, S.A., Palmer, K.L., Mutchler M.S og Barker. (2011). Defining High Conflict. I: *The America Journal of Family Therapy*, 39:11-27.
<https://doi.org/10.1080/01926187.2010.530194>
- Backe-Hansen, E. (2001). *Rettferdiggjøring av omsorgsovertagelse: En Beslutningsteoretisk Analyse Av Barneverntjenestens Argumentasjon I En Serie Typiske Saker Om Små Barn*. 2/2001. Oslo: NOVA, Velferdsforskningsinstituttet.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2006). *Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær*. Hentet fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0010/ddd/pdfv/293678-q1121b_web.pdf
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011). *Tiltak for å redusere antall barnelovsaker for domstolene. Rapport fra arbeidsgruppe*. Oslo: Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/tiltak.pdf>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013). *Forholdet mellom barnevernlov og barnelov*. Hentet fra: <https://regjeringen.no/no/dokumenter/ny-veileder-om-forholdet-mellom-barnevern/id731863/>
- Barneloven (1981). *Lov om barn og foreldre*, av 8. April nr. 7. Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7?q=barneloven>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. Barnevernloven § 4-4*. Rundskriv. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-om-hjelpetiltak-jf.-barnevernloven--4-4/id2482116/>
- Barnevernloven (1992). *Lov om barneverntjenester*, av 17.07.1992, nr. 15. Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Bateson, G. (1979). *Mind and Nature*. London: Fontana.
- Bateson, G. (2000). *Steps to an Ecology of Mind*. United States of America: University of

- Chicago Press.
- Birnbaum, R. og Bala N. (2010). Toward the differentiation of high-conflict families: An analysis of social science research and Canadian law. I: *Family Court Review*, 48(3), s. 403-416. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2010.01319.x>
- Boscolo, L., Cecchin, G., Hoffman, L., Penn, P. (1991). *Systemisk familierterapi. Milanometoden*. Denmark/ Gylling: Narayana Press.
- Bourdieu, P. et al. (1999). *The weight of the world: Social suffering in Contemporary society*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bunkholdt, V. og Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dallos R. og Vetere A. (2005). *Researching Psychotherapy and Counselling*. Berkshire: Open University Press.
- Den nasjonale forskningsetisk komité for samfunnsvitenskap og humaniora/ NESH (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora og teologi*. 4. utg. Hentet fra: <https://etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora>
- Dreyfus, H.L. og Rabinow, P. (1983). 2. utg. *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*. United States og America: The University og Chicago Press.
- Dwyer, S.C. og Buckle, J.L (2009). The Space Between: On Being an Insider-Outsider in Qualitative Research. I: *International Journal of Qualitative Methods*, 8(1), 54-63.
- Ekeland, T.J. (2014). *Konflikt og konfliktforståelse – for helse- og sosialarbeidere*. (2. Utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Ekeland, T.J. (2010). Mekling en kontekstuell modell. I: *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 41(8), 734-742.
- Fjeldstad, T. (2007). Toleranse for uvisshet. (s. 238-246). I: Ulvestad og Ulvestad. Asbjørn Karki. *Klienten- den glemte terapeuten. Brukerstyring i psykisk helsearbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk forlag AS.
- FNs barnekonvensjon (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter*. Hentet fra: <https://regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>
- Folkehelseinstituttet (2012:2). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling. Konsekvenser for barn og unge*. Hentet fra: <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2012/rapport-2012-foreldrekonflikt-samlivsbrudd-og-mekling-konsekvenser-for-barn-og-unge-pdf.pdf>
- Folkehelseinstituttet (2015:3). *Foreldrekonflikt; identifisering av konfliktnivåer, sentrale*

- kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar*. Hentet fra:
www.fhi.no/publ/2015/foreldrekonflikt-identifisering-av/
- Foucault, M. (1970). Diskurs og diskontinuitet. I: Madsen, P. *Strukturalisme: En antologi*. 145-162). København: Rhodos.
- Foucault, M. (1999). *Overvåkning og straff*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Foucault, M. (2000). *Galskapens historie i opplysningstiden tidsalder*. Norway: De norske bokklubbene AS.
- Fraser, N. (1994). After the family Wage: Gender Equity and the welfare state. I: *Political Theory* 22 (4):591-618. <https://doi.org/10.1177/0090591794022004003>
- Gergen, K.J. (2015). *An Invitation to Social Construction*. (3. utg.). London: SAGE.
- Grinde, T.V. (2006). Nordisk barnevern: Variasjoner i normer, holdninger og praksis. *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening*, 43, 1140-1149.
- Hammersley, M. og Atkinson, P. (2004). *Feltmetodikk: Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning*. Oslo: Gyldendal.
- Holmgren, A. (2015). ”Jeg er i tvivl”- Hvordan inndrager man kulturelle normer i supervision? I: *Fokus på familien* (3) 2015, 194-213.
- Hårtveit, H. og Jensen, P. (2004). *Familien – pluss en* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jaffe, P.G., Lemon, N.K.D. og Poisson, S.E. (2003). *Child custody and domestic violence: a call for safety and accountability*. London: Sage.
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jensen, P. og Ulleberg, I. (2011). *Mellom Ordene*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jevne, K.S. (2012). Grensearbeid: Barnevernets møte med foreldrekonfliktsaker. *FONTENE Forskning* 2/12, 18-32.
- Jevne, K.S. (2017). *Barnevernssaker med foreldrekonflikter. Forhandlinger om problemforståelser og handlingsrom når det er bekymringer for barn som har to hjem* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo, Oslo. Hentet fra:
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/55752/Phd-Kari-S-Jevne-2017.pdf>
- Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samsunnsvitenskapelig metode*. (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kalil, A., Mogstad, M., Rege, M og Votruba, M. (2010). *Divorces fathers proximity and children`s long rund outcomes: Evidence from Norwegian registry data*. IZA Discussion papers, Nr. 4715.
- Keeney, B. og Ross, J. (1985). *Mind in therapy*. New York: Basic Books.
- Kjøps, P. (2016). *Obligatorisk foreldremekling i høykonfliktsaker* (Doktoravhandling).

- Universitetet i Oslo, Oslo. Hentet fra:
<https://www.uio.no/bitstream/handle/10852/55516/Avhandling-Peder-Kjoes>
- Knijn, T. og Komter, A. (2004). *Solidarity between the Sexes and the Generations*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Kopperud, E. og Ness, O. (2015). Leder nr. 03 2015. *Fokus På Familien*, (3), 172-175.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. Utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko, skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk forlag.
- Langdrige, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode: en innføring i kvalitative og kvantitative tilnæringer*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Langer, E. (2002). Well-Being: Mindfulness Versus Positive Evaluation. I: C.R. Snyder & S.J. Lopez (red.). *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press.
- Lawick J. (2012). Children and their divorced fighting parents. English translation of: "Van Lawick, M.J. (2012). Vechtscheidende ouders en hun binderen". I: *Systeemtherapie*. 24/3, pp. 129-130.
- Lawick, J. og Visser, M. (2015). No Kids in the middle. I: *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, March 2015, Vol 35 (1), pp. 33-50.
- Lawick J. (2016). Restoring Communities for Children and Separated Parents Caught in Demonising Fights. I: McCarthy, I. og Simon, G. (Eds) (2016). *Systemic Therapy as Transformative Practice*, 233-249. Farnhill: Everything is Connected Press.
- Leira, A. (2012). Omsorgens institusjoner, omsorgens kjønn. I: Ellingsæter, A.L. og Widerberg (2012). *Velferdsstatens familier, nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Mik-Meyer, N. og Villadsen K. (2007). *Magtens former: Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. København: Reitzel.
- Nordhelle, G. (2006). *Mekling: Konfliktforståelse og konflikthåndtering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Nordhelle, G. (2016). *Høykonflikt. Utvidet forståelse og håndtering via mekling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernslov*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.

- Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954321b2a09d3fdec188b/no/pdfs/nou20160016000dddpdfs.pdf>
- Prop. 106 L (2012-2013) pkt. 6.3. *Endringer i barnevernloven*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-106.l-20122013/id720934/sec1>
- Rød, P.A. (2012). *Barn i klem mellom foreldrekonflikter og samfunnsmessig beskyttelse* (Doktoravhandling). Universitetet i Bergen, Bergen. Hentet fra:
http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/6240/Dr.thesis_Per%20Arne%20Roed.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saini, M., Black, T., Lwin, K., Marshall, A., Fallom, B, Goodman, D. (2012). *Child protection workers' experience og working with high-conflict separating families*. Canada: Children avd Youth Services Review 34 (2012) 1309-1316.
- Saksbehandlingsrundskrivet (2017). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hentet fra:
<https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/saksbehandlingsrundskrivet/>
- Salkind, N.J. (2010). *Encyclopedia of Research Design*. London: Sage.
<https://doi.org/10.4135/9781412961288>
- Schjødt, B. og Egeland, T.A. (1993). *Fra systemteori til familierapi*. Oslo: Tano AS.
- Seale, C. (1999). *The Quality of Qualitative Research*. London: Sage.
<https://doi.org/10.4135/9780857020093>
- Seale, C. (2007). Quality in Qualitative Research. I: Seale, C. et.al., red. *Qualitative resaerch Practice*, 379-389. London: Sage.
- Skjervheim, H. (1976). *Deltakar og tilskodar og andre essays*. Oslo: Tanum-Norli.
- Smith, J. A, Flowers, P. og Larkin, M. (2009). *Interprative Phenomelogical Analysis: Theory, Method and Research*. London: SAGE Publications Ltd.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse*. (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Tjersland, O. og Gulbrandsen, W. (2010). Mekling ved samlivsbrudd: Oversikt over modeller og ideologi. I: *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 47(8), 692-700.
- Van der Lippe, T., Voorpostel, M. og Hewitt, B. (2014). Disagreement among cohabiting and married couples in 22 European countries. I: *Demographic Research*, 31, 247-274.
<https://doi.org/10.4054/DemRes.2014.31.10>
- Watzlawick, P., Jackson, Bavelas, Janet Beavin & Jackson, Don D. (1967). *Pragmatics of human communication: A study of interactional patterns, pathologies, and paradoxes*. New York: Norton.

- Watzlawick, P., Weakland, J. og Fisch, R. (1974). *Change: Principles og Problem Formation and Problem Resolution*. New York: W.W. Norton.
- Wolfe, A. (1989). *Whose Keeper? Social Science and Moral Obligation*. Berkeley: University of California Press.
- Zahavi, D. (2014), Fænomenologi, I: Collin, F. og Køppe, S. (red.) *Humanistisk Videnskabsteori* (3.udg. ed.). København: Lindhardt og Ringhof.

Vedlegg

Vedlegg 1:

Intervjuguide- semistrukturert individuelt intervju

Britt Mari Sægrov, høst 2017.

Problemstilling:

Hvordan møter og hjelper det kommunale barnevernet familier i høykonflikt?

Innledning:

1. Kort informasjon om prosjektet og hvem jeg er. Signatur på samtykkeskjema.
Klargjøring av rammene for intervjuet. Jeg ber om tillatelse til å korrigere kurs ved behov.
2. Informasjon om intervjuperson:
 - Utdanning?
 - Hvor lenge har du arbeidet i barneverntjenesten? Ca. hvor mange høykonfliktfamilier har du møtt i denne jobben? Ca. hvor mange av sakene dine antar du kommer inn under høykonflikt?

Tema 1- Hvordan opplever barnevernsarbeiderne møtet med høykonfliktfamilier?

- Hva er kjennetegnene ved høykonfliktsaker?
 - o Kriterier?
- Hvilke typiske kjennetegn er det ved familienes kontakt med barneverntjenesten?
- Finnes det noen typiske kjennetegn ved samhandlingen innad i familiene?
- Hvordan snakker dere om familiene i kollegiet?
 - o Hva gjør det med deg?
 - o Hva tenker du om det?
- Hvilke følelser blir mobilisert når du mottar en ny konfliktsak?
 - o Hva gjør det med deg?
 - o Hva tenker du om det?
- Tenker du at kontorets forståelser påvirker samhandlingen?
- Tenker du at dine forståelser påvirker samhandlingen?

Tema 2- Hvilke forståelser har barnevernsarbeiderne av sin rolle, i en barnevernkontekst, i møte med høykonfliktfamilier?

- Hvilken posisjon inntar du i kontakten med familiene?
 - o Kan du si mer om det?
 - o Kan posisjonen du inntar endre seg i samarbeidet?
- Hvem er foreldrene?
 - o Hvem blir du da?
- Hvem er barna?
 - o Hva gjør det med deg?

- Har du samarbeidspartnere fra andre instanser?
 - o Hva tenker du om det?
- Hvem spør du om råd?

Tema 3- Hvordan forstår barnevernsarbeiderne målsetning for samarbeid og endringsprosessene i høykonfliktfamiliene?

- Hva håper du å bidra til i kontakten med familiene?
 - o Er det noe som hindrer deg eller vanskeliggjør at dere oppnår dette? Hva er det?
- Hvilke mål tenker du foreldrene har for samarbeidet?
 - o Er deres mål annerledes enn dine mål?
 - o Hvordan påvirker det deg at dere har ulike mål?
 - o Hvordan blir disse eventuelle målsetningene håndtert?
- Hva tenker du kan skape endring i familiene?
- Hvordan merker du at endring har inntruffet?
- Hvem er med å evaluere?
 - o Foreldrene, barna, kollegaer, leder?
- Fortell om en gang du fikk til noe med familiene.
- Hva er nyttig å kunne i møte med familiene?
- Hva kunne ha vært gjort annerledes?

Oppsummering:

Etter å ha oppsummert det jeg har lagt mest merke til lurer jeg på:

- Er det er noe jeg har misforstått?
- Er det noe du tenker på som vi ikke har snakket om?

Vedlegg 2:

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Møtet mellom familier i høykonflikt og barneverntjenesten”

Bakgrunn og formål

I det daglige arbeider jeg som kontaktperson i Stavanger barnevern. Jeg har funnet få forskningsprosjekter med fokus på barneverntjenestens møte med høykonfliktfamilier. Formålet med prosjektet er å finne ut av hvordan barnevernsarbeidere opplever å arbeide med disse familiene, hvilken rolle du inntar og hva du tenker om endring i sakene. Endringsarbeid med høykonfliktfamilier er et utfordrende - og et økende saksområde i barnevernet – det er behov for mer systematisk kunnskap om endringsarbeid fra et barnevernsperspektiv.

Jeg ønsker å komme i kontakt med kommunalt ansatte barnevernsarbeidere som i det daglige driver med oppfølging og/ eller tiltaksarbeid rette mot høykonfliktfamilier.

Forsker/ mastergrad, VID vitenskapelige høgskole i Oslo:

Britt Mari Sægrov, brittmari.segrov@gmail.com, tlf: 906 31 669.

Veileder: MFSP Jan Kristian Stokkebekk, stipendiat i familierapi ved Bergen og omland familiekontor.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Selve datainnsamlingen vil foregå ved individuelle reflekterende intervju, som tas opp på lydbånd. Intervjuenes varighet vil være på ca. 1-1 ½ time. Spørsmålene som stilles vil omhandle barnevernsarbeideres erfaringer og opplevelser med høykonfliktfamilier. Det er vil være fokus på både på det som ikke fungerer så godt og det en lykkes med i det daglige arbeidet. Intervjuene kan gjennomføres der du ønsker og gjerne på ditt kontor dersom det er mest praktisk.

Dersom jeg i ettertid av intervjuet skulle ha behov for utfyllende opplysninger håper jeg det er i orden at jeg tar kontakt.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Dataene vil bli anonymisert før publisering, i form av endring av navn og kommune. De som vil ha tilgang til dataene er jeg, min veileder, transkribør og sensor. Dataene vil bli oppbevart på passordbeskyttet pc. Båndopptaker og alle skriftlige dokumenter vil bli oppbevart innelåst i sikret skap.

Deltagerne vil ikke kunne gjenkjennes i den endelige publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.18 og senest høsten 2018. Etter endt sensur vil all innsamlet data bli slettet. Dersom materialet blir vurdert til å kunne inngå i ytterligere

publikasjoner/prosjekter, vil de intervjuede bli kontaktet med forespørsel om videre samtykke.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med:
Britt Mari Sægrov, tlf. 906 31 669 eller brittmari.segrov@gmail.com.
Prosjektveileder: Jan Kristian Stokkebekk, stokkebekk@me.com.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Vedlegg 3:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om masterprosjektet «*Møtet mellom familier i høykonflikt og barneverntjenesten*» og jeg samtykker i å delta i prosjektet.

Jeg samtykker i at uttalelser fra intervjuene kan refereres (siteres) i masteroppgaven og i eventuelle artikler og presentasjoner i forbindelse med prosjektet. Jeg gir også tillatelse til at prosjektets veiledere, som også er underlagt taushetsplikt, kan få lese materialet.

Selv om jeg har bekreftet at jeg vil delta i prosjektet nå, kan jeg på ethvert tidspunkt trekke meg uten begrunnelse og også be om at innsamlede data slettes.

Sted..... dato

Underskrift.....

Vedlegg 4:

405 skal forholde oss til hverandre i starten. Og hvor vi skal hen.

406 altså hva er målet. Og det er jo naturligvis at barnet deres skal

407 få en bedre situasjon...eh...og da er det jo å gripe fatt i de

408 sakene der barnet har hatt en tydelig atferdsendring og det har

409 gitt seg utslag i negativ atferd å en eller annen måte. Ehm...og er

410 til bekymring og plage for barnet, så er det jo viktig å så få, ha

411 flere runder med bevisstgjøring på foreldre. Ehm og at en og er

412 bevisst å at en ikke angriper noen.

413 I: Ja, for da er det bevisstgjøring, for da forteller du...da deler du

414 en del informasjon da?

415 IP: Mmm

416 I: Eller hvordan er det du bevisstgjør?

417 IP: Både med å tydeliggjøre den atferden eller den

418 påvirkningen som en ser at har på barnet deres, vi ser/ andre

419 ser. Eh...de som har meldt bekymringen...og så generaliserer vi

420 mye. Eh...det har jo flere hensikter, altså i forhold til eh...både i

421 samtale med barnet og i i samtale med foreldrene at de skal

422 både å vite at de ikke er alene at dette her skjer faktisk i flere

423 familier, det kan skje de beste. Eh...og så får man jo også delt en

424 del kunnskap uten at man angriper noen.

425 I: Ja, er det det du mener med den her litt forsiktige frem...eller?

426 IP: Ja, jo bedre man kjenner noen jo tydeligere kan man være,

427 at nå ser jeg at du reagerer sånn, hva skjer i deg da? Og

428 hvordan virker det på den andre og så videre, men å kunne peke

429 å at nå reagerer du sånn som han beskriver eller hun beskriver.

430 At en kan peke på at nå ser jeg det, hva skjedde nå. Hva var det

431 som utløste det, hva trigga og så videre, sant så...eh...jo bedre du

432 kjenner noen jo raskere kan du være til å påpeke at nå ser jeg at

433 det skjer og så begynner ballen å rulle. Ehm...nå snakka jeg meg

434 litt ut på viddene her.

435 I: Nei bare sjekk den der du...det var elektrikerens..?

436 (mobiltelefon)

437 IP: Ja, det var elektrikerens.

STOTTER
I HÅND
BEVISSTGJØRING
SIKKULMÅTET
NOTESBOK
I HÅND
TOM WIKESOU
PASSER FORSKER

GENOMSTRUKT

• HØRE
• MÅLE
• DELT
KUNNSKAP

GENOMSTRUKT

SIKKULMÅTET,
OFFISIELL

13

Vedlegg 5:

Per Lennart Lorås
VID Diakonhjemmet VID vitenskapelig høyskole
Boks 184 Vindern
0319 OSLO

Vår dato: 21.06.2017

Vår ref: 54493 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.05.2017. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>54493</i>	<i>Møtet mellom familier i høykonflikt og barneverntjenesten</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>VID vitenskapelig høyskole, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Per Lennart Lorås</i>
<i>Student</i>	<i>Britt Mari Sæggrov</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.07.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.